

**„STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO
na lata 2007-2020”**

Łódź, styczeń 2006

Zespół Roboczy ds. Aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego:

1. Zbigniew Łuczak – Wicemarszałek Województwa Łódzkiego
2. Stanisław Olas – Członek Zarządu Województwa Łódzkiego
3. Jadwiga Kawecka - Skarbnik Województwa Łódzkiego
4. Waldemar Podhalicz - Departament Polityki Zdrowotnej
5. Stanisław Fontański - Departament Rolnictwa i Ochrony Środowiska
6. Aleksander Bielicki - Departament Geodezji i Kartografii
7. Dorota Pisarska - Departament Promocji i Współpracy Zagranicznej
8. Małgorzata Kowalska - Departament Kultury, Edukacji i Sportu
9. Andrzej Dzierbicki - Departament Gospodarki
10. Mirosław Kwiatkowski - Wojewódzki Urząd Pracy
11. Ewa Paturalska - Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego
12. Anna Mroczek - Regionalne Centrum Polityki Społecznej
13. Paweł Żuromski - Łódzka Agencja Rozwoju Regionalnego
14. Ryszard Podladowski - Łódzki Urząd Wojewódzki
15. Wojciech Michalski – Urząd Miasta Łodzi
16. Aleksandra Nowakowska – Uniwersytet Łódzki
17. Andrzej Woźnicki – Uniwersytet Medyczny
18. Łukasz Waszak – Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich OPUS

Zespół redakcyjny – Departament Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego:

1. Włodzimierz Mielczarek – Dyrektor
2. Jacek Skwierczyński – Zastępca Dyrektora
3. Marcin Podgórski – Naczelnik Wydziału
4. Małgorzata Zakrzewska
5. Adam Kobylański
6. Janusz Przywojski
7. Joanna Migdał

1. WSTĘP.....	4
2. ANALIZA SWOT.	8
3. WIZJA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO.	13
4. MISJA.	14
5. CELE GŁÓWNE.....	15
6. CELE STRATEGICZNE I OBSZARY PRIORYTETOWE.....	18
7. SYSTEM REALIZACYJNY.....	42
8. FINANSOWANIE.....	45
9. HARMONOGRAM.	47
10. MONITORING I OCENA REALIZACJI STRATEGII.	48

1. Wstęp.

Najbliższe kilkanaście lat to ważny okres dla województwa łódzkiego. Podniesienie konkurencyjności regionu, poprawa warunków życia ludności oraz zapewnienie wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej wymaga prowadzenia planowych, systematycznych oraz skoordynowanych działań w skali całego województwa. Podstawą dla nich powinna być jasno określona polityka władz połączona z konsekwentnym dążeniem do wytyczania długookresowych i realistycznie określonych celów rozwojowych, które zapewnią sprawność działania i zdolność do szybkiego reagowania na zmienne sytuacje i nowe zjawiska społeczno - gospodarcze zachodzące w kraju i na świecie. Priorytetowymi działaniami winny stać się przedsięwzięcia zmierzające do podniesienia konkurencyjności regionu na arenie międzynarodowej oraz likwidacja barier i dysproporcji rozwojowych.

Kwestia ta jest o tyle istotna, że wraz z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej oraz nowymi okresami programowania województwo uzyskuje niepowtarzalną szansę stania się znaczącym regionem nie tylko w skali kraju ale i Europy. Właściwe wykorzystanie zaproponowanych przez Komisję Europejską instrumentów rozwoju regionu, umożliwi stworzenie podstaw do funkcjonowania w erze globalizacji i rosnącej konkurencji w gospodarce. Wykorzystując atuty regionu i polaryzując działania na realizacji konkretnych celów strategii, będzie można uzyskać efekt synergii dający regionowi możliwość kształtowania rzeczywistości w tej części Europy. Uzyskując silną pozycję w strukturze regionalnej zostaną stworzone warunki życia dla mieszkańców oraz podniesie się szeroko rozumiana jakość ich życia. Z kolei inwestorzy znajdą atrakcyjne warunki inwestowania i prowadzenia działalności. Podniesie się ogólny poziom cywilizacyjny regionu a standard życia osiągnie poziom zbliżony do standardu europejskiego. To z kolei zapewni zrównoważony i trwały rozwój oparty na nowoczesnej i konkurencyjnej gospodarce. Wykorzystując swoje centralne położenie na przecięciu europejskich tras transportowych region zintegruje się z europejską i globalną przestrzenią społeczno – gospodarczą jako środkowo-europejskie centrum rozwoju.

1.1. Istota strategii rozwoju

Dokumentem określającym politykę władz jest strategia będąca koncepcją świadomego i systemowego sterowania długookresowym rozwojem regionu.

Strategia ze swojej istoty ma charakter ogólny, ponieważ musi koncentrować się na sprawach najistotniejszych. Przedstawia uwarunkowania oraz określa cele i kierunki rozwoju. W dalszym etapie będzie podstawą do opracowania szczegółowych programów wojewódzkich istotnych z punktu widzenia funkcjonowania i rozwoju całego województwa. Realizacja tych programów będzie jednocześnie realizacją strategii.

1.2. Etapy opracowywania aktualizacji strategii rozwoju województwa

„Strategia rozwoju województwa łódzkiego” została uchwalona przez Sejmik Województwa Łódzkiego we wrześniu 2000r. Z założenia był to dokument otwarty i wyrażający potrzebę sukcesywnego dostosowywania do stale ewoluującej rzeczywistości. Okres 5 lat realizacji strategii jest zbyt krótki aby założone cele główne uległy dezaktualizacji. Tym niemniej zaistniały okoliczności wskazujące na konieczność jej aktualizacji.

Są one związane z zewnętrznymi i wewnętrznymi uwarunkowaniami wynikającymi ze zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej kraju. Do najważniejszych należy

przystąpienie Polski do Unii Europejskiej oraz zapisy Strategii Lizbońskiej.¹ Spowodowały one konieczność zweryfikowania strategii i ponownego zidentyfikowania możliwości oraz kierunków rozwoju regionu. Równie istotne znaczenie ma rozszerzenie zakresu instrumentów wsparcia rozwoju regionalnego oferowanego przez Unię Europejską. Szczególna rola przypada tu nowemu okresowi programowania 2007 – 2013. Zmianie uległy również uwarunkowania, cele i kierunki wspierania rozwoju regionalnego przez państwo wynikające z zapisów „Narodowego Planu Rozwoju”² oraz „Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego”³.

Niezależnie od powyższych uwarunkowań, w trakcie realizacji dotychczasowej Strategii Samorząd Województwa otrzymywał szereg propozycji ze strony różnorodnych instytucji odnośnie modyfikacji jej zapisów.

Przegląd zapisów „Strategii rozwoju województwa łódzkiego” i ich konfrontacja z realizowanymi programami oraz analiza procesów społeczno-gospodarczych w regionie zostały dokonane w drugiej połowie 2004 r. Stanowiło to podstawę sporządzenia „Założeń Aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego do roku 2020”. Wnioski z wyżej wymienionych działań skłoniły Zarząd Województwa do podjęcia prac nad aktualizacją dotychczasowej strategii.

W listopadzie 2004 roku Zarząd Województwa Łódzkiego przyjął „Założenia Aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego do roku 2020”. Jednocześnie został powołany przez Marszałka Województwa Zespół Roboczy do opracowania aktualizacji strategii rozwoju województwa łódzkiego. Posiedzenia zespołu odbywały się sukcesywnie w okresie grudzień 2004 – listopad 2005.

W celu identyfikacji uwarunkowań rozwojowych oraz zdefiniowania sytuacji strategicznej województwa przeprowadzono w miesiącu marcu 2005 r. spotkania robocze we wszystkich powiatach województwa. W spotkaniach wzięli udział przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego i społeczności lokalnych. Została również przeprowadzona ankieta mająca na celu identyfikację najważniejszych obszarów wsparcia oraz rozpoznanie i ocena ich wpływu na zamierzenia jednostek samorządu terytorialnego w najbliższej przyszłości. Głównym celem spotkań było określenie mechanizmów osiągania strategicznych i szczegółowych celów, które wyznaczyły zakres i proces aktualizacji strategii.

W miesiącach czerwiec–wrzesień 2005 została wykonana na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego diagnoza województwa łódzkiego⁴, która stanowiła podstawę do opracowania „Wstępnego projektu Aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007 – 2020”. Dokument został zaakceptowany przez Zespół Roboczy i skierowany do konsultacji społecznych.

W listopadzie 2005 przeprowadzono konsultacje społeczne projektu „Aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007–2020”. Projekt został przedstawiony przedstawicielom samorządu terytorialnego, administracji publicznej, przedsiębiorcom, środowiskom akademickim i organizacjom pozarządowym. W grudniu przeprowadzono również konsultacje z województwami sąsiadującymi. Ostatnim etapem przygotowania „Aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007-2020” było opracowanie analizy oddziaływania strategii na środowisko.

---

¹ Strategia Lizbońska przyjęta na szczycie Rady Unii Europejskiej w Lizbonie, w marcu 2000 r.

² Projekt NPR na lata 2007-2013 przyjęty przez Radę Ministrów w dn. 6 września 2005 r. (www.npr.gov.pl)

³ Projekt NSRR na lata 2007-2013 zaakceptowany przez Radę Ministrów w dn. 6 września 2005 r. (www.nsrr.gov.pl)

⁴ „Diagnoza Województwa Łódzkiego” opracowanie zbiorowe pod kierunkiem prof. dr hab. Aleksandry Jewtuchowicz; Łódź wrzesień 2005.

1.3. Metoda opracowywania strategii rozwoju województwa

Prace nad całością dokumentu podzielono na dwa podstawowe etapy. W pierwszym etapie wykonano szczegółową diagnozę zawierającą opis aktualnego stanu województwa. Przeprowadzono weryfikację analizy SWOT określającą słabe i mocne strony województwa oraz określono jego podstawowe problemy rozwoju.

Prezentowany dokument stanowi drugi etap prac czyli określenie właściwej strategii dla Województwa Łódzkiego. Ocena atutów regionu i jego wewnętrznego potencjału pozwoliła na sformułowanie wizji i misji rozwoju województwa. Są to w rzeczywistości odpowiedzi na pytanie - **kim chcielibyśmy być i jakie zadania mamy do spełnienia?** Wizja jako obraz województwa w przyszłości powstaje w kontekście misji, która integruje w sobie wszystkie cele główne umożliwiając późniejsze skoncentrowanie wysiłków planistycznych i realizacyjnych. Misja oparta jest na realnych możliwościach wynikających z opisu stanu aktualnego i analizy wyzwań jakie stawia otoczenie

W świetle sformułowanej wizji i misji należało odpowiedzieć na pytanie, **co należy zrobić?** aby osiągnięcie zakładanych celów stało się realne. Był to wybór konkretnej strategii.

Jako wynik tych prac powstały trzy sfery strategiczne. W obrębie tych sfer skonkretyzowano obszary priorytetowe, a w ich ramach główne działania. W ramach aktualizacji dokonano weryfikacji zapisów i uwzględniono obszary wsparcia wynikające między innymi z zapisów Strategii Lizbońskiej. Sprecyzowane zadania mają różny stopień szczegółowości, który zależy od charakteru problemu, ilości i autonomiczności zaangażowanych w ich rozwiązanie podmiotów oraz możliwości bezpośredniej ingerencji władz regionalnych.

W dalszej kolejności sformułowano zasady realizacji strategii, wstępnie ustalono kto będzie uczestniczył w poszczególnych przedsięwzięciach, określono potencjalne źródła finansowania i ustalono ogólny harmonogram działań.

1.4. Wykorzystane materiały źródłowe

Wybierając metody opracowania strategii i formy jej prezentowania wykorzystano dorobek teoretyczny, polski i zagraniczny uwzględniający postęp wiedzy w tej dziedzinie, doświadczenia zespołów opracowujących strategię dla różnych jednostek terytorialnych jak również metodologię i zasady prezentowania planów strategicznych zalecanych przez Unię Europejską i stosowanych przez regiony krajów należących do Unii.

Podstawę do analizy większości zjawisk stanowiła „Diagnoza województwa Łódzkiego” opracowana w roku 2005. Ważną rolę pełniły również dokumenty udostępnione przez Urząd Marszałkowski w Łodzi, dokumenty rządowe i Komisji Europejskiej oraz dane Urzędu Statystycznego w Łodzi. W szerokim zakresie wykorzystano programy i strategię rozwoju wykonane dla województwa a także dla poszczególnych gmin i miast.

Informacje statystyczne dotyczą głównie ilościowej strony zjawiska. Niewiele jest danych pozwalających na analizy jakościowe, dlatego w dokumencie wykorzystano również dostępne analizy (publikowane i niepublikowane) opracowywane przez różne niezależne zespoły badawcze.

1.5. Horyzont czasowy

Strategia rozwoju ma charakter długookresowy bez ściśle określonego horyzontu czasowego. Jednak ze względu na okresy periodyzacji budżetu Unii Europejskiej, przyjęto horyzont czasowy odpowiadający okresom programowania polityki regionalnej, tj. lata 2007-2013 i 2014-2020. Oznacza to, że niniejszy dokument stanowi strategię rozwoju województwa w latach 2007-2020 i obowiązuje dla tego okresu.

1.6. Realizatorzy strategii

Rozwój województwa jest sprawą wspólną całej społeczności. Strategia jest tak opracowana, aby zaakceptowało ją i realizowało jak najwięcej uczestników życia społecznego i gospodarczego. Samorządowi województwa przypada tu szczególna rola inicjatora, koordynatora, a często także realizatora poszczególnych działań.

2. Analiza SWOT.

SILNE STRONY REGIONU	SŁABE STRONY REGIONU
SFERA EKONOMICZNA	
<ul style="list-style-type: none"> - istnienie znaczącego w skali kraju ośrodka produkcji energii elektrycznej - budowa obiektów logistycznych jako początek tworzenia sieci centrów logistycznych w regionie - koncentracja działalności (specjalizacja) w regionie w produkcji: materiałów budowlanych, płytek ceramicznych, sprzętu AGD oraz farmaceutyków - lokalizacja „znanych marek” w województwie - dużych przedsiębiorstw zagranicznych o europejskich i światowych zdolnościach konkurencyjnych - rosnąca atrakcyjność i konkurencyjność Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, Kleszczowskiej Strefy Przemysłowej i Parku Przemysłowego Boruta Zgierz - wysoki poziom przedsiębiorczości mieszkańców regionu, szczególnie w obszarze metropolitalnym - rozwój przemysłu artykułów spożywczych powstałego na bazie rolnictwa z zapleczem naukowo-badawczym pracującym na rzecz rolnictwa - dynamiczny rozwój sektora usług typu <i>business process offshoring</i> - istnienie relatywnie taniej siły roboczej - rosnąca dynamika eksportu nowoczesnych działów gospodarki (m.in. artykułów kosmetycznych, wyrobów metalowych, aparatury optycznej, artykułów z tworzyw sztucznych) - znaczny potencjał badawczy z rozwiniętą współpracą naukową z jednostkami B+R krajowymi i zagranicznymi (Centra Zaawansowanych Technologii) - bliskie położenie i nawiązana współpraca z ośrodkami naukowymi Warszawy - rosnący dostęp do internetu małych i średnich przedsiębiorstw - znaczne zasoby innowacyjne (patenty, certyfikaty) dużych firm w regionie - konsensus społeczny podmiotów sektora publicznego i komercyjnego na rzecz poprawy innowacyjności gospodarki 	<ul style="list-style-type: none"> - dominacja tradycyjnych gałęzi przemysłu, a także branż o małym poziomie „urynkowienia” (przemysł włókienniczo-odzieżowy) - niedostateczna dostępność komunikacyjna regionu dla lokalizacji dużych transportochłonnych inwestycji - przestarzały park maszynowy i dekapitalizacja majątku produkcyjnego przemysłu regionu łódzkiego - rosnące choć nadal niewystarczające zaangażowanie kapitału zagranicznego w województwie łódzkim - brak koordynacji w sferze pozyskiwania inwestorów zagranicznych oraz promocji województwa jako najlepszego miejsca do inwestycji - zbyt mała liczba instytucji oferujących doradztwo i szkolenia dla przedsiębiorców oraz ich nierównomierne rozmieszczenie - niski poziom wyposażenia technicznego wsi i gospodarstw rolnych w nowoczesne narzędzia i maszyny rolnicze - niskie tempo rozwoju sektora usług - niedostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy - niski poziom konkurencyjności eksportu - słaba inicjatywa ośrodków B+R w kierunku komercjalizacji swojej działalności badawczej i innowacyjnej skutkująca w przewadze zewnętrznych źródeł innowacji transferowanych do firm regionu - brak instytucji finansowania innowacji i nowych technologii typu venture capital - przewaga branż o niskiej innowacyjności w gospodarce regionu - niski rozwój infrastruktury transferu technologii - niekorzystna struktura agrarna w rolnictwie województwa łódzkiego (dominacja gospodarstw prowadzących produkcję wielokierunkową) - niedostateczna podaż wolnych, uzbrojonych terenów w gminach dla

<p>regionu</p> <ul style="list-style-type: none"> - dywersyfikacja struktury gałęziowo – branżowej w gospodarce regionu - istnienie obszarów o wysokiej koncentracji produkcji warzywniczej i sadowniczej (szczególnie w północno-wschodniej części województwa) - wysoki poziom uprzemysłowienia regionu - rozwój przemysłu meblarskiego 	<p>potrzeb inwestycyjnych</p> <ul style="list-style-type: none"> - nadmierny indywidualizm i konkurencja pomiędzy instytucjami wspierającymi przedsiębiorczość - niedostateczna baza hotelowa (szczególnie w ŁOM) - niskie pozarolnicze zatrudnienie na obszarach wiejskich - stosunkowo niski poziom wyposażenia technicznego wsi i gospodarstw rolnych w urządzenia sieciowe, w szczególności kanalizację oraz sieć gazową - mała specjalizacja w zakresie hodowli bydła oraz spadek pogłowia bydła - mała identyfikacja mieszkańców z regionem - niekorzystny stan finansów publicznych jednostek samorządu terytorialnego - utrata bazy ekonomicznej wielu ośrodków przemysłowych województwa - wewnątrz-regionalne zróżnicowanie rozwoju: obszary centralne i zagrożone marginalizacją
---	--

SFERA SPOŁECZNA

<ul style="list-style-type: none"> - wzrost poziomu wykształcenia wśród ludzi młodych - wysoka gęstość zaludnienia na terenie województwa - duża liczba specjalistów w dziedzinie medycyny na skalę światową - zmniejszająca się liczba przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu mieszkańców województwa - relatywnie duża ilość instytucji infrastruktury socjalnej w miastach regionu w stosunku do liczby ludności - wykwalifikowana kadra pomocy społecznej - niskie ceny mieszkań, zarówno na rynku wtórnym jak i pierwotnym - działalność organizacji pozarządowych w różnych obszarach problemowych udzielających wsparcia różnym grupom społecznym - uzupełnienie usług administracji publicznej przez organizacje pozarządowe w sferach zadań publicznych poprzez świadczenie poza ustawowych form wsparcia - aktywność członków organizacji pozarządowych – wykorzystanie potencjału osobowego mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> - niskie wykształcenie społeczności w regionie oraz powiększające się dysproporcje w dostępie do edukacji - zła sytuacja demograficzna (ujemny przyrost naturalny i ujemne saldo migracji stałych, nadumieralność mężczyzn, krótsza niż średnia krajowa przeciętna długość życia) - zróżnicowanie dostępu do specjalistycznych świadczeń zdrowotnych - niska efektywność zapobiegania i zwalczania przestępczości pospolitej - nierównomierne rozmieszczenie placówek infrastruktury socjalnej na terenie województwa oraz problemy komunikacji, koordynacji i współpracy pomiędzy podmiotami pomocy społecznej - niski udział pracy socjalnej w działaniach z zakresu pomocy społecznej - niedostateczna podaż mieszkań na rynku nieruchomości, stosunkowo niska jakość zasobów mieszkaniowych oraz wysoki poziom zadłużenia lokatorów - niewystarczająca współpraca organizacji pozarządowych na poziomie branżowym - mała ilość silnych organizacji
---	--

<ul style="list-style-type: none"> - wzrost zainteresowania mieszkańców działaniami społecznymi - istnienie infrastruktury organizacji wspierających sektor pozarządowy - szeroki dostęp do edukacji 	<p>pozarządowych</p> <ul style="list-style-type: none"> - niska świadomość oraz mała aktywność obywatelska mieszkańców województwa - rosnące bezrobocie długookresowe oraz wśród osób z wyższym wykształceniem - zły stan zdrowia mieszkańców województwa - spadek zainteresowania mieszkańców uczestnictwem w życiu kulturalnym - duża wrażliwość rynku pracy na wahania koniunkturalne - postępujące rozwarstwienie ekonomiczne społeczeństwa (pogarszanie się spójności społecznej) - duży odsetek osób utrzymujących się ze źródeł niezarobkowych - malejący współczynnik aktywności zawodowej mieszkańców województwa, wzrost biernego potencjału pracy oraz ukryte bezrobocie na wsi
<p>SFERA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - wysoki poziom urbanizacji - kształtowanie się łódzkiego obszaru metropolitalnego - gęsta sieć dróg kołowych (wskaźniki gęstości dróg znacznie przekraczają średnie dla kraju) - stosunkowo dobrze rozbudowana sieć połączeń autobusowych, szczególnie w powiązaniach międzynarodowych (regularne kursy do większości stolic europejskich) i regionalnych (połączenia stolicy województwa ze wszystkimi miastami i większością gmin). - Rozwój komunikacji lotniczej na terenie województwa (Lublin, Łask) - bardzo dobre zaopatrzenie w tanią energię elektryczną - istnienie rozbudowanej sieci linii najwyższego napięcia i stacji elektroenergetycznych - duży potencjał energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych (biomasa, wody geotermalne, energia wiatrowa) - bogate zasoby wód podziemnych - walory kulturowe regionu (ziemia łęczycko-sieradzka, ziemia łowicka, miasta związane z epoką uprzemysłowienia) - duży potencjał infrastruktury kulturalnej stolicy regionu 	<ul style="list-style-type: none"> - niedostatecznie kontrolowany proces urbanizacji obszarów podmiejskich - asymetria w strukturze wielkościowej miast - niski poziom wykorzystania linii kolejowych dla połączeń krajowych i regionalnych - niedostateczna obsługa regionu komunikacją kolejową w systemie Inter i Eurocity z uwagi na peryferyjny przebieg magistrali kolejowych o podwyższonych parametrach - zły stan techniczny infrastruktury drogowej i kolejowej - mały udział energii uzyskiwanej ze źródeł alternatywnych - zanieczyszczenie zbiorników wodnych i rzek - niedobór zasobów wód powierzchniowych - niedostateczna ilość zbiorników małej retencji - brak obwodnic większości miast - postępujące niszczenie walorów kulturowo-krajobrazowych regionu - istnienie wielu obszarów zdegradowanych, wymagających rewitalizacji - duże dysproporcje w infrastrukturalnym zagospodarowaniu obszarów wiejskich - niezadowalający stan infrastruktury

<ul style="list-style-type: none"> - walory krajobrazowo-przyrodnicze (m.in. parki krajobrazowe, rezerваты przyrody) 	<ul style="list-style-type: none"> telekomunikacyjnej i informatyzacji w regionie - niezadowalający stan gospodarki odpadami - niski poziom zagospodarowania i wykorzystania do celów turystycznych i rekreacyjnych zbiorników wodnych - wzrost powierzchni gruntów odłogowanych i problemy z ich zagospodarowaniem - niska lesistość województwa i monokultura drzewostanu - duże rozproszenie osadnictwa wiejskiego
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - korzystne położenie województwa łódzkiego w strukturze przestrzennej kraju i Europy na przecięciu transeuropejskich korytarzy transportowych - decyzja o realizacja planu szybkiej kolei (Łódź-Warszawa, Łódź-Warszawa-Wrocław) - rozwój usług związanych z obsługą nieruchomości - budowa międzynarodowego lotniska pomiędzy Łodzią a Warszawą - tworzenie klastrów gospodarczych - wysoki w porównaniu z innymi województwami udział eksportu na rynki byłego ZSRR - wzrastający napływ dużych inwestorów zagranicznych typu produkcyjnego i usługowego (usługi rynkowe wyższego rzędu) - rozwój Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego - rosnąca świadomość przedsiębiorców o konieczności rozwijania współpracy z otoczeniem badawczo – rozwojowym - kształtowanie się współpracy firm, administracji, instytucji wspierania biznesu i sfery B+R w ramach klastrów - znaczne możliwości wykorzystania zagranicznych instrumentów finansowych - otwarcie unijnego systemu edukacji dla młodzieży - stworzenie i realizacja programów kompleksowej rewitalizacji obszarów powojaskowych i przemysłowych - przygotowanie przez samorządy zintegrowanych strategii rozwoju obszarów wiejskich 	<ul style="list-style-type: none"> - niekorzystny układ krajowej sieci kolejowej wpływający na złą jakość połączeń stolicy regionu z innymi ośrodkami w kraju - niewielki udział transportu lotniczego regionu łódzkiego w zewnętrznych powiązaniach transportowych - malejące znaczenia i ranga stolicy regionu w porównaniu do innych ośrodków miejskich w Polsce - uzależnienie gospodarek lokalnych w regionie od schyłkowych rodzajów działalności gospodarczej, o niskiej wartości dodanej - emigracja absolwentów wyższych uczelni i wysokokwalifikowanych kadr do ośrodków gospodarczo silniejszych - brak koordynacji w planowaniu przestrzennym na poziomie regionalnym i krajowym - niska opłacalność produkcji rolniczej na rynkach zewnętrznych i silna konkurencja zagraniczna - ograniczona skala procesów restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa - znaczny udział rolnictwa tradycyjnego w strukturze gospodarki rolnej regionu - zła zewnętrzna dostępność komunikacyjna województwa łódzkiego (transport drogowy) - rosnąca tendencja w wykorzystaniu transportu indywidualnego a jednocześnie, malejące znaczenie transportu zbiorowego - niewystarczający poziom spójności działań administracji publicznej w stosunku do III sektora i wsparcia organizacji ze strony sektora publicznego

<ul style="list-style-type: none"> - rozwój budownictwa mieszkaniowego, w tym społecznego - rozwój nowej aktywności gospodarczej jaką jest funkcja logistyczno - magazynowa dyskontująca centralne położenie regionu - istnienie kolejowych stacji towarowych o dużym niewykorzystanym potencjale przewozowym - ułatwienie dostępu obywateli do usług publicznych poprzez zwiększenie liczby organizacji pozarządowych świadczących usługi publiczne - wzrost zainteresowania wolontariatem jako formą aktywizacji - stopniowy wzrost liczby organizacji pozarządowych - rosnące znaczenie profilaktyki zdrowotnej w regionie - specyfika regionu łódzkiego – przedwojenna wielokulturowość - rozwój współpracy z regionami partnerskimi - stopniowe bogacenie się społeczeństwa - dostrzeżenie wpływu aktywności obywatelskiej na sytuację w środowisku lokalnym i w całym społeczeństwie - lokalne i krajowe inicjatywy pokazujące możliwość wspólnego rozwiązywania problemów 	<ul style="list-style-type: none"> - brak współpracy mediów i innych środków przekazu promujących aktywność społeczną - nierównomierne rozłożenie środków na realizowanie zadań publicznych przez organizacje pozarządowe w skali województwa - brak stabilności uregulowań prawnych i skutecznej polityki na szczeblu rządowym w dziedzinie organizacji i finansowania służby zdrowia - niewystarczająca ilość działań o charakterze promocyjnym na poziomie krajowym organizowanych przez instytucje odpowiedzialne za promocję Polski - brak stabilności finansowej rodzin wielodzietnych - brak zaufania do władz lokalnych i podejmowanych inicjatyw - duże dysproporcje w zakresie infrastruktury i usług informatycznych pomiędzy aglomeracją a resztą regionu - niewystarczające środki samorządowe na zlecenie zadań publicznych w małych i średnich gminach - proces starzenia się mieszkańców województwa - niebezpieczeństwo utrwalenia się marazmu i stagnacji gospodarczej niektórych rejonów województwa oraz pogłębienia dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego wewnątrz regionu - utrzymujący się wysoki poziom cen usług teleinformatycznych i teletransmisyjnych - niespójne i zmienne prawo socjalne utrudniające efektywną pomoc - niestabilna polityka finansowa państwa wobec samorządów
--	---

3. Wizja rozwoju województwa łódzkiego.

Wizja rozwoju regionu przedstawia wyobrażenie o przyszłości regionu. Analiza sytuacji społeczno – gospodarczej wskazuje, że region łódzki w dalszym ciągu nie jest regionem zintegrowanym wewnątrznie. W wielu dziedzinach dysproporcje wewnątrzregionalne nie tylko nie zostały zahamowane, ale wręcz się nasilają. Podstawowym powodem jest nierównomierny rozwój gospodarczy, niespójna infrastruktura, słabe więzi kooperacyjne w gospodarce, szczególnie na poziomie lokalnym czy zdeintegrowany system interwencji publicznej.

Jednocześnie region jest jednym z najbardziej konkurencyjnych regionów w Polsce i posiada potencjalnie ogromne możliwości rozwoju w ramach integrującej się Europy. Centralne położenie województwa łódzkiego oraz dogodne powiązania infrastrukturalne sprzyjają dyfuzji aktywności i postępu na obszar całego kraju. Szczególnie istotne znaczenie ma usytuowanie na skrzyżowaniu ważnych międzynarodowych szlaków komunikacyjnych w relacjach wschód - zachód i północ - południe.

Realizując wielowymiarowy proces integracji społecznej i konsolidacji działań podmiotów publicznych i społecznych można tak ukształtować polski biegun Europy Środkowej, aby skoncentrować w regionie krajową aktywność społeczno – gospodarczą w skali gospodarki europejskiej. Głównym centrum tej polaryzacji może być w połowie XXI wieku układ bipolarny Warszawa - Łódź.

Wizja, jako punkt docelowy rozwoju województwa łódzkiego w roku 2020, przedstawia region jako:

- **otwarty na świat z wykształconym i aktywnym społeczeństwem,**
- **konkurencyjnej gospodarki otwartej na współpracę międzynarodową,**
- **dostępny i posiadający własną tożsamość kulturową i gospodarczą.**

4. Misja.

Misja to zwięzłe i realistyczne sformułowanie filozofii, celów i zasad rozwoju regionalnego, uwzględniające identyfikację podstawowych problemów oraz wyniki przeprowadzonej wcześniej analizy strategicznej. Jest to zarówno deklaracja intencji władz, dotycząca rozwoju województwa, jak również czytelna informacja dla wszystkich podmiotów zaangażowanych w jego rozwój. Misja motywuje i inspiruje ludzi do wspólnej pracy w odpowiednim kierunku. Szczególna rola w realizacji zapisów strategii spoczywa na Samorządzie Województwa Łódzkiego, który spaja wszystkie podmioty realizujące zapisy strategii. Aktualny stan województwa przedstawiony w diagnozie oraz przewidywane zmiany warunków zewnętrznych skłaniają do zaproponowania następującej misji regionu:

***Podniesienie atrakcyjności województwa łódzkiego
w strukturze regionalnej Polski i Europy
jako regionu sprzyjającego zamieszkaniu i gospodarce
przy dążeniu do budowy wewnętrznej spójności
i zachowaniu różnorodności jego miejsc.***

Tak sformułowana misja kieruje uwagę na wykorzystanie niepowtarzalnej szansy, przed którą staje region w najbliższym okresie. Właściwe zdyskontowanie możliwości stworzonych po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej i zaproponowanych przez Komisję Europejską instrumentów rozwoju regionu, umożliwi stworzenie podstaw do funkcjonowania w erze globalizacji i rosnącej konkurencji w gospodarce. Wykorzystując atuty regionu i polaryzując działania na realizacji konkretnych celów strategii, będzie można uzyskać efekt synergii dający regionowi możliwość kształtowania rzeczywistości w tej części Europy. Uzyskując silną pozycję w strukturze regionalnej zostaną stworzone warunki życia dla mieszkańców oraz podniesie się szeroko rozumiana jakość ich życia. Z kolei inwestorzy znajdą atrakcyjne warunki inwestowania i prowadzenia działalności. Podniesie się ogólny poziom cywilizacyjny regionu a standard życia osiągnie poziom zbliżony do standardu europejskiego. To z kolei zapewni zrównoważony i trwały rozwój oparty na nowoczesnej i konkurencyjnej gospodarce.

5. Cele główne.

WYBÓR OPCJI ROZWOJU.

Przy wyborze strategii mogą być brane pod uwagę dwie podstawowe opcje rozwoju:

Opcja opierająca się na siłach zewnętrznych rozwoju.

W tym przypadku rozwój wiązany jest z napływem kapitału zewnętrznego, głównie zagranicznego. Zasadniczą rolę odgrywa tu zewnętrzna promocja województwa oraz zachęcanie przedsiębiorstw zagranicznych do uruchomienia tu działalności gospodarczej. Przyjęcie takiego wariantu zakłada mobilizację środków publicznych dla stworzenia odpowiednio zagospodarowanych stref przemysłowych, zwiększenia dostępności województwa i zaoferowania znaczących ulg inwestycyjnych.

Wiązanie rozwoju głównie z napływem inwestorów zewnętrznych (w praktyce przede wszystkim zagranicznych) nie zawsze jest rozwiązaniem optymalnym. Strategia takich inwestorów w krótkim okresie polega często na dążeniu do uzyskania zysku z aktualnych korzyści komparatywnych oferowanych przez rozwijające się miasta i regiony. Dotyczy to głównie płac oraz udziału w lokalnym rynku i technice. Jednakże, korzyści komparatywne, zwłaszcza w zakresie płac, są z reguły przejściowe, ponieważ wynagrodzenia mają tendencję do stopniowego wyrównywania się. Utrata tych korzyści może spowodować odpływ inwestorów o ile lokalny system produkcyjny nie ulegnie jako całość modernizacji, nie wzrosną kwalifikacje siły roboczej, jakość infrastruktury komunikacyjnej i jakość życia, otwartość społeczeństwa na kulturę technologiczną, itp.

Istnieje też niebezpieczeństwo powstania dualnej gospodarki, w której inwestorzy zewnętrzni stworzą wyizolowane enklawy o wysokim wykorzystaniu technologii, ale nie powiązane z resztą terytorium.

Opcja opierająca się na siłach wewnętrznych województwa.

W tym przypadku działania koncentrują się na wzmocnieniu lokalnego potencjału gospodarczego poprzez doradztwo, pomoc i rozwój usług dla przedsiębiorców. Silny akcent położony jest na mobilizację społeczności lokalnych i kształcenie.

Podstawową korzyścią takiego podejścia jest wyzwalenie wewnętrznych sił dynamizujących rozwój. Można przypuszczać, że w długim okresie czasu ma to największy wpływ na stan zatrudnienia, produkcję, poziom dochodów. Ważnym zadaniem jest w tym przypadku tworzenie sieci przedsiębiorstw lokalnych i zewnętrznych, opartej na zasadach partnerstwa.

OPCJA PROPONOWANA DLA WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO.

Doświadczenia innych krajów pokazują, że rozpatrywanie tych wariantów oddzielnie nie jest dobrym podejściem. Prawidłowa polityka powinna wykorzystywać i łączyć oba rozwiązania.

Biorąc pod uwagę potencjalne efekty i zagrożenia związane z powyższymi wariantami oraz możliwości i ograniczenia jakie wynikają z przedstawionej diagnozy województwa przyjęto opcję polegającą na łączeniu elementów rozwoju zewnętrznego i wewnętrznego przy czym, rozwój opierający się na dynamice wewnętrznej województwa uznano za istotniejszy. Przy takim podejściu należy maksymalnie mobilizować własne siły przy równoczesnym zwiększaniu atrakcyjności regionu dla zewnętrznych inwestorów, w tym zagranicznych. Warunkiem powodzenia takiej strategii będzie umiejętność powiązania lokalnego środowiska z inwestorami zewnętrznymi i właściwe wykorzystanie instrumentów rozwoju regionalnego.

„Aktualizacja Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007–2020” opiera się na zdefiniowaniu trzech sfer strategicznych: społecznej, ekonomicznej i funkcjonalno - przestrzennej. Wynikają one z diagnozy i bilansu strategicznego regionu (zestawienie szans i zagrożeń rozwojowych oraz identyfikacja silnych i słabych stron). Ich analiza pozwoliła na określenie nowej wizji i misji rozwoju regionu oraz ustalenia obszarów priorytetowych i celów szczegółowych, które zostały przełożone na główne działania o charakterze operacyjnym. Ważnym elementem aktualizacji było wskazanie sposobów monitorowania i ewaluacji strategii rozwoju w okresie jej realizacji.

Realizacja pożądaných przemian określonych w misji przy aktualnym stanie i tendencjach rozwojowych regionu, będzie wymagała skoncentrowania wysiłków na wielu obszarach. Najważniejsze z nich zidentyfikowano w trzech strategicznych dla województwa sferach:

SFERA SPOŁECZNA:

Cel główny: Wzrost ogólnego poziomu cywilizacyjnego województwa.

SFERA EKONOMICZNA:

Cel główny: Poprawa pozycji konkurencyjnej gospodarki województwa.

SFERA FUNKCJONALNO – PRZESTRZENNA:

Cel główny: Stworzenie rzeczywistego regionu społeczno – ekonomicznego posiadającego własną podmiotowość kulturową i gospodarczą.

W każdej z tak określonych sfer sprecyzowano obszary priorytetowe, w ramach których określono główne działania.

MISJA

PODNIESIENIE ATRAKCYJNOŚCI WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO W STRUKTURZE REGIONALNEJ POLSKI I EUROPY JAKO REGIONU SPRZYJAJĄCEGO ZAMIESZKANIU I GOSPODARCE PRZY DAŻENIU DO BUDOWY WEWNĘTRZNEJ SPÓJNOŚCI I ZACHOWANIU RÓŻNORODNOŚCI JEGO MIEJSC

Sfera społeczna

Wzrost ogólnego poziomu cywilizacyjnego województwa

OBSZARY PRIORYTETOWE

WIEDZA I KOMPETENCJE

JAKOŚĆ ŻYCIA

POLITYKA SPOŁECZNA

SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE

Sfera ekonomiczna

Poprawa pozycji konkurencyjnej gospodarki województwa

DOSTĘPNOŚĆ

BAZA GOSPODARCZA

SPOŁECZEŃSTWO INFORMACYJNE

OBSZARY WIEJSKIE

RYNEK PRACY

WIZERUNEK

Sfera funkcjonalno - przestrzenna

Stworzenie rzeczywistego regionu społeczno – ekonomicznego posiadającego własną podmiotowość kulturową i gospodarczą

PRZEMIANY (SYSTEM OSADNICZY)

ŁAD PRZESTRZENNY

TOŻSAMOŚĆ REGIONALNA

OCHRONA ŚRODOWISKA

6. Cele strategiczne i obszary priorytetowe.

SFERA SPOŁECZNA.

Cel główny:

WZROST OGÓLNEGO POZIOMU CYWILIZACYJNEGO WOJEWÓDZTWA.

Województwo Łódzkie, jeżeli chce odgrywać znaczącą rolę w Polsce i w Europie, musi jak najszybciej przełamać skutki opóźnienia cywilizacyjnego. Szybkie i konsekwentne działanie jest niezbędne także dlatego, że wyzwania jakie stawia przed regionem obecność Polski w Unii Europejskiej i konieczność przechodzenia od społeczeństwa przemysłowego do informacyjnego zadecydują o pozycji i znaczeniu województwa w kraju i w Europie, a w konsekwencji o warunkach życia i gospodarowania społeczności regionu. Aby zlikwidować opóźnienia i sprostać nowym wyzwaniom zgodnie z zapisami Strategii Lizbońskiej należy wspierać rozwój edukacji, nauki i kultury oraz zwiększać możliwości adaptacyjne społeczności regionalnej do ciągle zmieniających się warunków zewnętrznych poprzez m.in. modernizację systemu opieki społecznej, poprawę stanu zdrowia i budowanie społeczeństwa obywatelskiego. Jest to podstawowy warunek utrzymania łączności z rozwijającym się światem i zagwarantowania postępu cywilizacyjno-kulturowego oraz ogólnego rozwoju.

OBSZAR PRIORYTETOWY: WIEDZA I KOMPETENCJE.

Cel strategiczny:

Podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców województwa.

Jakościowy rozwój zasobów ludzkich traktowany jest jako niezbędny czynnik wzrostu gospodarczego i rozwoju społecznego. Powszechnie zaobserwowaną tendencją w krajach rozwiniętych jest wzrost kwalifikacji pracowników i zmniejszanie udziału zatrudnianych pracowników fizycznych. We współczesnym świecie umiejętności ludzi i posiadana wiedza są głównym bogactwem regionów.

Sytuacja województwa rozpatrywana z punktu widzenia jakości zasobów ludzkich jest dość trudna do jednoznacznej oceny. Stolica regionu jest silnym ośrodkiem naukowo-badawczym, skupiającym wiele szkół wyższych i innych placówek naukowych, w samym województwie rozwijają się dynamicznie prywatne szkoły wyższe, istnieje również stosunkowo dobrze rozwinięte szkolnictwo ponadpodstawowe⁵. Zarazem jednak duża liczba mieszkańców posiada jedynie wykształcenie podstawowe i nie dysponuje kwalifikacjami zawodowymi odpowiadającymi potrzebom nowoczesnej, rozwijającej się gospodarki.

W porównaniu do regionów mających duże aglomeracje miejskie i ośrodki uniwersyteckie wskaźnik ludzi z wyższym wykształceniem jest zbyt niski, a osób z wykształceniem podstawowym i niepełnym podstawowym zbyt wysoki. Szczególny niedobór ludności z wykształceniem średnim i wyższym zawodowym występuje na terenach wiejskich. Rzutuje to nie tylko na poziom kultury i jakość życia mieszkańców, ale także na efekty gospodarcze oraz tempo zmian strukturalnych. Poza tym, niski poziom wykształcenia i brak odpowiednich kwalifikacji zawodowych znaczącej części społeczeństwa jest jedną z podstawowych przyczyn niskich dochodów i utrzymywania się wysokiego poziomu bezrobocia, coraz bardziej przybierającego charakter strukturalny.

Wyrównywanie szans w dostępie do edukacji (element podkreślany w Strategii Lizbońskiej, a jednocześnie konieczny do realizacji na terenie województwa łódzkiego) należy rozumieć bardzo szeroko, zarówno jako zapewnienie tych samych warunków i poziomu kształcenia w mieście, jak i na wsi, a także stwarzanie szans na edukację ludności niezależnie od wieku i statusu społecznego, co pośrednio powinno przyczyniać się istotnie do zmniejszania rozwarstwienia społecznego i podnieść tzw. poziom spójności społecznej.

Cele szczegółowe:

- Podniesienie poziomu wykorzystania potencjału oświaty, szkół wyższych i ośrodków naukowo – badawczych wraz z promowaniem aktywności w międzynarodowej przestrzeni edukacyjnej, oraz wzrost powiązań nauki z rozwojem gospodarki regionu,
- Wyrównywanie szans w dostępie do edukacji na wszystkich etapach kształcenia przez tworzenie optymalnych warunków dla realizacji potrzeb oświatowych mieszkańców,
- Poprawa jakości kształcenia na wszystkich poziomach, efektywne zarządzanie w edukacji oraz promowanie idei nauki przez całe życie,
- Podnoszenie i dostosowanie kwalifikacji kadr regionalnych do wymogów rynku pracy.

Główne działania:

- Stymulowanie jakości kształcenia oraz wspomaganie jakościowego rozwoju szkolnictwa na wszystkich szczeblach nauki (podstawowej, średniej, wyższej) oraz wzmocnienie roli edukacji przedszkolnej,

---

⁵ Plan sieci szkół i placówek o znaczeniu regionalnym, zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty określa załącznik nr 1.

- Stymulowanie jakości kształcenia poprzez fizyczne zapewnienie dostępu do szkół – gimbusy, dotacje na transport,
- Rozwijanie i promowanie różnych form nabywania nowych i zmiany posiadanych kwalifikacji zawodowych oraz kształcenia ustawicznego,
- Wyrównanie szans edukacyjnych poprzez rozwój pomocowych instrumentów finansowych (szkolnictwo samorządowe),
- Usuwanie barier utrudniających dostęp do edukacji osobom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- Modernizacja i wyposażenie obiektów edukacyjnych,
- Wdrożenie systemu poradnictwa zawodowego i przedsiębiorczości we wszystkich szkołach gimnazjalnych i ponad gimnazjalnych,
- Wdrożenie systemu koordynacji i monitoringu kierunków kształcenia w relacji: województwo, powiat, gmina – w kontekście potrzeb rynku pracy i zarobkowej migracji regionalnej,
- Promocja nauki (eksport usług edukacyjnych; międzynarodowa kooperacja naukowa).

OBSZAR PRIORYTETOWY: JAKOŚĆ ŻYCIA.

Cel strategiczny:

Podniesienie poziomu jakości życia.

Na jakość życia mieszkańców składa się wiele elementów, w tym podstawowe to: stan zdrowia, warunki zamieszkania, pracy i wypoczynku. Niezwykle ważne jest poczucie bezpieczeństwa obywateli rozumiane w szerokim tego słowa znaczeniu m.in. jako zmniejszenie stopnia zagrożenia przestępczością, poczucie stabilizacji, posiadanie pracy, zmniejszenie strachu przed bezrobociem, sprawne funkcjonowanie systemu ochrony zdrowia oraz systemu skutecznego przeciwdziałania klęskom żywiołowym i ich skutkom. Jakość życia w województwie łódzkim jest względnie niska w stosunku do wielu innych regionów kraju. Wynika to m.in. ze złego stanu zdrowia ludności, małej świadomości zdrowotnej, niskiego poziomu wynagrodzeń, wysokiego bezrobocia, dużej liczby mieszkańców żyjących w warunkach ubóstwa, niedostatecznej jakości i ilości zasobów mieszkaniowych, wysokiego poziomu zadłużenia lokatorów, niedostatecznego wyposażenia jednostek osadniczych w infrastrukturę dla sportu i rekreacji, zanieczyszczonego środowiska, wysokiej przestępczości.

Cele szczegółowe:

- Poprawa stanu zdrowia mieszkańców województwa łódzkiego,
- Podniesienie poziomu zasobów mieszkaniowych w województwie,
- Poprawa bezpieczeństwa i porządku publicznego mieszkańców województwa oraz poprawa stanu bezpieczeństwa w ruchu drogowym,
- Wzrost znaczenia sportu, kultury, turystyki i rekreacji w życiu mieszkańców regionu.

Główne działania:

- Poprawa dostępności do usług medycznych poprzez modernizację infrastruktury placówek opieki zdrowotnej oraz racjonalizację rozmieszczenia świadczeń wysokospecjalistycznych,
- Podniesienie jakości świadczeń zdrowotnych poprzez wprowadzenie systemów jakości i certyfikacji procedur,
- Inicjowanie i realizacja zadań i programów z zakresu promocji zdrowia i profilaktyki chorób,
- Rozwój i modernizacja budownictwa mieszkaniowego w tym społecznego,
- Rozwój infrastruktury sportowej, turystycznej i rekreacyjnej,
- Wsparcie inwestycyjne infrastruktury kultury,
- Stymulowanie i wspomaganie inicjatyw lokalnych prowadzących do poprawy estetyki i wyposażenia jednostek osadniczych,
- Współpraca samorządu z instytucjami powołanymi do ochrony bezpieczeństwa publicznego,
- Tworzenie systemów bezpieczeństwa lokalnego,
- Realizowanie inicjatyw prewencyjnych i edukacyjnych zmierzających do poprawy Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego.

OBSZAR PRIORYTETOWY: POLITYKA SPOŁECZNA.

Cel strategiczny:

Zmniejszenie zjawisk wykluczenia społecznego i modernizacja systemów pomocy społecznej.

Prowadzenie działań w zakresie polityki społecznej opiera się głównie na działalności jednostek administracji rządowej i samorządowej, współpracujących na zasadzie partnerstwa przy realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami prawnymi i fizycznymi.

Podmioty działające na polu pomocy społecznej i działań prewencyjnych udzielają pomocy osobom i rodzinom w szczególności z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, zagrożenia przestępczością nieletnich potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo - wychowawcze, trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizmu i narkomanii, zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej oraz klęski żywiołowej lub ekologicznej. Pomoc społeczna obejmuje swoim wsparciem 14,4 % mieszkańców województwa.

W województwie łódzkim zauważalne jest zmniejszenie liczby ludności, w szczególności dotyczy to populacji w wieku przedprodukcyjnym, wyrażające się najniższym współczynnikiem w kraju. Jednocześnie w regionie występują najwyższe w kraju współczynniki udziału w całej populacji osób starszych oraz najwyższe współczynniki feminizacji, przy ujemnych wskaźnikach przyrostu naturalnego.

Można oczekiwać, że wzrastać będzie rola aktywnej pracy socjalnej, przekładającej się na potrzeby kształcenia specjalistycznego w zakresie opieki nad osobami starszymi, aktywne wspieranie osób i rodzin wychodzących z sytuacji kryzysowej. Obecnie następuje przesunięcie akcentu działań socjalnych z prostego rozdawnictwa pomocy materialnej i niematerialnej dla osób biednych na podejmowanie działań zaradczych w wielu dziedzinach życia społecznego. Wymaga to nie tylko stałego kształcenia służb pomocy społecznej ale też tworzenia sprawnie działającego systemu rozpowszechniania informacji i współpracy międzyinstytucjonalnej.

Szczególną grupę odbiorców działań w zakresie prowadzenia aktywnej polityki społecznej stanowią osoby zagrożone wykluczeniem społecznym czyli osoby długotrwale bezrobotne, osoby niepełnosprawne, osoby uzależnione, chorujący psychicznie, bezdomni, więźniowie. Zwiększenie szans zatrudnienia oraz kompleksowa aktywizacja i wsparcie tych grup ludzi jest nierozdzielnie połączona z osiągnięciem zwiększania ładu społecznego i zmniejszeniem rozmiarów patologii społecznych.

Cele szczegółowe:

- Wdrażanie aktywnej polityki społecznej,
- Systemowa pomoc osobom i rodzinom,
- Tworzenie warunków sprzyjających uczestnictwu w życiu społecznym osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- Zapobieganie i przeciwdziałanie problemom uzależnień,
- Zwiększenie samodzielnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych,
- Propagowanie aktywnego trybu życia i wsparcie osób w wieku poprodukcyjnym,

- Integracja społeczna imigrantów.

Główne działania:

- Zmniejszenie rozmiarów ubóstwa na rzecz wyrównywania poziomu życia mieszkańców, w tym dzieci i młodzieży,
- Inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w polityce społecznej,
- Podniesienie efektywności i współpracy służb działających w obszarze polityki społecznej,
- Jakościowy i przestrzenny rozwój systemów w sferze pomocy społecznej, wsparcia osób niepełnosprawnych i ich rodzin oraz profilaktyki i terapii uzależnień,
- Integracja społeczna i zawodowa osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- Przedsięwzięcia na rzecz zwiększenia możliwości rehabilitacji społecznej, zawodowej i leczniczej osób niepełnosprawnych,
- Zwiększenie dostępności obiektów użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i starszych,
- Przedsięwzięcia na rzecz zwiększenia dostępności świadczeń w zakresie leczenia, rehabilitacji i ograniczania szkód zdrowotnych osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych,
- Tworzenie i wspieranie sieci międzysektorowej współpracy służb (pomoc społeczna, szkoły, placówki medyczne, organizacje pozarządowe, ośrodki terapeutyczne i rehabilitacyjne, sądy, prokuratura, policja, etc.),
- Modernizacja i wyposażenie obiektów infrastruktury społecznej.

OBSZAR PRIORYTETOWY: SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE.

Cel strategiczny:

Podniesienie poziomu aktywności społecznej.

Budowa społeczeństwa obywatelskiego w województwie łódzkim jest jednym z czynników przyczyniających się do zwiększenia możliwości adaptacyjnych społeczności regionalnej do zmieniających się warunków zewnętrznych. Adresatami inicjatyw podejmowanych w ramach tego obszaru są m.in. indywidualni obywatele, działacze organizacji pozarządowych, sektor administracyjny działający na rzecz współpracy z organizacjami pozarządowymi i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Wśród głównych słabości sektora pozarządowego w województwie wymienić należy m.in. małą ilość silnych organizacji pozarządowych, niewystarczającą współpracę organizacji na poziomie branżowym, niewystarczający rozwój infrastruktury powiatowej wspierania organizacji pozarządowych, słabą kondycję finansową organizacji, niewystarczającą konsolidację sektora pozarządowego, niewystarczające zaplecze organizacyjne, niewystarczające przygotowanie kadr organizacji do korzystania z funduszy (zagranicznych i krajowych) oraz nieumiejętność korzystania z programów wsparcia (szkolenia, doradztwo). Mieszkańców województwa charakteryzuje niska świadomość i mała aktywność obywatelska, małe zainteresowanie i chęci samodzielnego rozwiązywania problemów, jak również niewystarczająca umiejętność korzystania z dostępnych informacji.

W wyniku podjętych działań zakłada się m.in. zwiększenie wiedzy mieszkańców regionu o inicjatywach obywatelskich, wzmocnienie potencjału i rozwój współpracy lokalnych organizacji pozarządowych, rozwój partnerstw do funduszy strukturalnych oraz przygotowanie kadry do prowadzenia działań z zakresu edukacji obywatelskiej.

Cele szczegółowe:

- Wspieranie inicjatyw społecznych prowadzących do wzrostu integracji społecznej,
- Budowa i wspieranie rozwoju oraz współpracy instytucji społeczeństwa obywatelskiego,
- Wspieranie działań i mechanizmów podnoszących skuteczność funkcjonowania działań wspólnotowych opartych na zasadach dialogu społecznego.

Główne działania:

- Rozwój powszechnej edukacji obywatelskiej,
- Wspieranie lokalnych inicjatyw obywatelskich,
- Wspieranie budowy lokalnej infrastruktury rozwoju aktywności,
- Tworzenie warunków do integracji sektora pozarządowego w województwie łódzkim,
- Wdrożenie systemu rozwoju partnerstwa lokalnego na szczeblu gmin i powiatów.

SFERA EKONOMICZNA.

Cel główny:

POPRAWA POZYCJI KONKURENCYJNEJ GOSPODARKI WOJEWÓDZTWA.

Gospodarka województwa łódzkiego charakteryzuje się niską konkurencyjnością w porównaniu do innych regionów w kraju. Świadczy o tym m.in. relatywnie niski udział zainwestowanego kapitału zagranicznego, niski poziom techniczny i technologiczny podmiotów gospodarczych, mało nowoczesna struktura przemysłu. Jednocześnie region jest ostatnio postrzegany na wysokim miejscu w rankingach atrakcyjności inwestycyjnej. Działania zwiększające konkurencyjność regionu powinny koncentrować się na kształtowaniu warunków rozwoju na kilku najistotniejszych obszarach. Z opracowanej Strategii Innowacji Województwa Łódzkiego RIS LORIS wynika, iż w warunkach województwa łódzkiego największe szanse rozwojowe występują w następujących dziedzinach gospodarki: biotechnologii medycznych (BioTechMed), nowoczesnych technologii w rolnictwie (AgroTech), nowoczesnych technologii włókienniczych (Pro Humano Tex). Niezależnie od tego autorzy strategii RIS LORIS wskazują na takie branże jak: produkcja sprzętu AGD, produkcja wyrobów ceramicznych, produkcja mebli, produkcja artykułów spożywczych.

Zasadniczym problemem w funkcjonowaniu gospodarki regionu jest jego dostępność. Kształtowanie warunków oznacza tu nie tylko zwiększenie dostępności w wyniku rozbudowy układu transportowego ale również szeroko pojętą dostępność do pozostałej infrastruktury technicznej służącej gospodarce. Tak ukształtowana przestrzeń umożliwi rozwój nowoczesnej bazy gospodarczej. Niezależnie od tego istotnym elementem budowy nowoczesnej i konkurencyjnej bazy gospodarczej jest wspieranie rozwoju gospodarki opartej na wiedzy oraz rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Elementy te wspólnie stworzą podstawę do funkcjonowania sprawnego i efektywnego rynku pracy.

Nieodzowna jest również praca nad poprawą wizerunku regionu zachęcającego do inwestowania nie tylko miejscowych ale i zewnętrznych przedsiębiorców.

Problemy te będą rozwiązywane między innymi poprzez:

- modernizację podstawowej infrastruktury komunikacyjnej i technicznej zwiększającej dostępność województwa dla inwestorów i poprawiające warunki gospodarowania;
- wspieranie innowacyjności jako podstawowego elementu budowy przewag konkurencyjnych przez przedsiębiorstwa
- budowę społeczeństwa informacyjnego;
- stymulowanie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich;
- rozwój aktywnej polityki zatrudnienia w celu zwiększanie możliwości adaptacyjnych społeczności regionalnej;
- tworzenie wizerunku regionu przyjaznego dla inwestorów oraz promocja lokalnej przedsiębiorczości

Niezbędnym warunkiem efektywnego rozwiązania tych problemów jest również doskonalenie metod zarządzania regionem, które podniosą jakość miejscowych zasobów (produkcyjnych) i zwiększą efektywność gospodarowania.

OBSZAR PRIORYTETOWY: DOSTĘPNOŚĆ.

Cel strategiczny:

Zwiększanie dostępności gospodarczej regionu.

Województwo Łódzkie ma bardzo dobre, strategiczne położenie w centrum kraju. Korzyści jakie ono daje nie są jednak dostatecznie wykorzystywane. Z punktu widzenia dostępności komunikacyjnej centrum województwa – Łódź - od lat zajmuje dość odległe miejsce, zwłaszcza w kolejnictwie i komunikacji lotniczej. Rozwiązaniem tego problemu będzie budowa Centralnego Węzła Komunikacyjnego wokół Łodzi. W ramach węzła planuje się budowę autostrad (A1, A2), dróg ekspresowych (S8, S14), drogi ekspresowej S74 Łódź – Kielce, szybkiej kolei (łączącej Łódź z Wrocławiem i Warszawą), transkontynentalnego lotniska centralnego dla Polski zlokalizowanego pomiędzy Łodzią a Warszawą oraz rozwój regionalnych portów lotniczych (Łódź Lublinek, lotnisko cargo w Łasku).

Problemem województwa łódzkiego jest także zły stan techniczny infrastruktury drogowej i kolejowej, brak dobrych powiązań zewnętrznych. Zdyskontowanie przyszłych korzyści wynikających z przecięcia autostrad na terenie województwa będzie znacznie utrudnione (lub nawet niemożliwe) bez rozbudowy i modernizacji regionalnego układu drogowego w ścisłym powiązaniu z układem krajowym i europejskim.

Szansę rozwoju stwarza postępująca dywersyfikacja struktury gałęziowo – branżowej gospodarki oraz kształtowanie się nowej aktywności gospodarczej jaką jest funkcja logistyczno – magazynowa dyskontująca centralne położenie regionu. Przeciwdziałanie negatywnym czynnikom oraz wspieranie pozytywnych tendencji wymaga nowego podejścia do pojęcia dostępności gospodarczej regionu rozumianej jako tworzenie warunków do aktywności gospodarczej na obszarze dobrze skomunikowanym (w zakresie transportu jak i infrastruktury informatycznej) z ogólnopolskim i europejskim obszarem gospodarczym, posiadającym szeroki i łatwy dostęp do uzbrojonych terenów inwestycyjnych oraz mediów technicznych.

Cele szczegółowe:

- Zwiększenie dostępności wewnętrznej i zewnętrznej regionu poprzez rozwój i poprawę efektywności ekonomicznej i organizacyjnej infrastruktury transportowej i komunikacyjnej,
- Rozwój przedsiębiorczości związanej z centralnym węzłem komunikacyjnym,
- Zwiększanie dostępności do mediów technicznych i zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego regionu,
- Zwiększanie dostępności uzbrojonych terenów inwestycyjnych.

Główne działania:

- Budowa, modernizacja infrastruktury transportowej, komunikacyjnej i technicznej,
- Rozwój transportu: drogowego, kolejowego, lotniczego, intermodalnego, miejskiego i zbiorowego,
- Promocja budowy transkontynentalnego lotniska dla Polski pomiędzy Łodzią a Warszawą,
- Wzrost zastosowania technologii informatycznych w transporcie i komunikacji,
- Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje,
- Dostosowanie infrastruktury technicznej i sieci energetycznej do zwiększonego zapotrzebowania ze strony gospodarki,
- Promowanie rozwoju środków transportu przyjaznych środowisku,
- Wdrożenie systemu regionalnego centrum obsługi inwestora,

- Wdrożenie systemu powiatowo-gminnych stref gospodarczych,
- Wdrożenie systemu gminnych stref przedsiębiorczości,

OBSZAR PRIORYTETOWY: BAZA GOSPODARCZA.

Cel strategiczny:

Tworzenie nowoczesnej, prorozwojowej i innowacyjnej bazy gospodarczej.

Restrukturyzacja i dywersyfikacja bazy ekonomicznej regionów traktowana jest jako jeden z priorytetów Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego. Dotyczy to w pierwszej kolejności województw, w tym łódzkiego, posiadających tradycyjne okręgi przemysłowe z koncentracją sektorów o niskiej konkurencyjności i innowacyjności.

Województwo łódzkie jest regionem o znaczącym potencjale naukowym i przemysłowym charakteryzującym się dużą dynamiką powstawania nowych firm. Są to jednak najczęściej przedsiębiorstwa małe, o słabej pozycji rynkowej i finansowej oraz niskim poziomie technologicznym. System produkcyjny województwa jest niestabilny. Cechuje go duża podatność na zmiany koniunkturalne. Struktura przemysłu zmienia się zbyt wolno.

Gospodarkę województwa cechuje niższe niż przeciętne w kraju tempo jej usługowania, co negatywnie wpływa na ogólny poziom jej nowoczesności. W strukturze sektorowej wciąż dominują tradycyjne gałęzie przemysłu, a także branże o małym poziomie „urynkowienia” (energetyka, przemysł wydobywczy). Koncentracja firm sektora usług ma miejsce jedynie na niewielkich obszarach województwa (Łódź wraz z Aglomeracją Łódzką oraz pozostałe dwa powiaty grodzkie). Dotychczasowym źródłem przewagi konkurencyjnej większości przedsiębiorstw (w tym małych i średnich) jest niski koszt pracy. Widoczne od pewnego czasu wyhamowanie dynamiki rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw oraz stosunkowo wysokie wskaźniki likwidacji (szczególnie małych firm) dają podstawę do przypuszczenia, że bez radykalnej poprawy zarządzania, dopływu wiedzy technicznej i zwiększenia dostępu do środków finansowych, nie utrzymają one w dłuższym okresie swojej przewagi konkurencyjnej.

Jednocześnie pogłębiające się współzależności, rosnąca dostępność do zasobów informacji, rozwój techniki i technologii sprawiają, że dziś podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarczego jest wiedza i umiejętność jej wykorzystania. Gospodarka konkurencyjna to gospodarka opierająca swój rozwój na wiedzy, ponieważ tylko wówczas jest ona zdolna do pełnej absorpcji i wytwarzania innowacji. W celu zapewnienia trwałych tendencji rozwojowych regionu, zarówno w wymiarze społecznym jak i ekonomicznym, niezbędny jest dialog między sferą nauki i techniki a sferą przedsiębiorstw. Dążąc do poprawy konkurencyjności należy pamiętać co jest jej głównym wyznacznikiem – innowacyjność. Najefektywniejszym nośnikiem innowacyjności są przedsiębiorstwa. Jednakże podmioty gospodarcze regionu łódzkiego charakteryzują się stosunkowo niską innowacyjnością, stąd wskazane jest, aby ją wspierać, wykorzystując do tego celu ogromny potencjał naukowo-badawczy zlokalizowany w województwie łódzkim. W regionie słabo rozwinięta jest infrastruktura transferu technologii, brakuje zarówno instytucji, jak i wypracowanych w województwie efektywnych mechanizmów transferu technologii. Słabością regionalnej infrastruktury otoczenia biznesu jest zbyt duża koncentracja instytucji wspierających przedsiębiorczość w aglomeracji łódzkiej oraz nadmierny indywidualizm i istniejąca konkurencja między instytucjami.

Działania podejmowane w tym zakresie mają za zadanie kreować obszar badań i innowacji na przestrzeni regionu tworząc tzw. innowacyjne środowiska przedsiębiorczości, wspierać budowanie nowoczesnych zasobów pracy (kapitał ludzki) oraz wspierać mechanizmy transferu wiedzy.

Niezależnie od priorytetowych celów należy wspierać dobre, funkcjonujące oraz nowopowstające w regionie firmy, które opierają się na tradycyjnych metodach wytwarzania i zachowują swoją konkurencyjność.

Cele szczegółowe:

- Wspomaganie dostosowania się przedsiębiorstw do zmieniających się warunków zewnętrznych oraz wzmocnienia konkurencyjności i zdolności inwestycyjnej firm,
- Zwiększenie potencjału badawczo – rozwojowego regionu, oraz podnoszenie efektywności transferu technologii, know – how ze sfery naukowo-badawczej do przedsiębiorstw.
- Rozwój i wzmocnianie instytucji otoczenia biznesu poprzez wspieranie współpracy przedsiębiorstw i instytucji otoczenia biznesu,
- Wykorzystanie potencjału i umocnienie pozycji znaczących przedsiębiorstw w gospodarce regionu z zastosowaniem technologii,

Główne działania:

- Tworzenie warunków sprzyjających powstawaniu, modernizacji i rozwojowi przedsiębiorstw oraz ich skupisk (klastrów),
- Wsparcie procesów restrukturyzacyjnych, w szczególności gałęzi przemysłów trwale związanych z gospodarką regionu,
- Stymulowanie rozwoju infrastruktury otoczenia biznesu,
- Wspieranie potencjału innowacyjnego przedsiębiorstw regionu,
- Wspieranie instrumentów finansowych skierowanych na MŚP (m.in. fundusze pożyczkowe, fundusze gwarancyjne, venture capital, seed capital),
- Utworzenie platformy współpracy przedsiębiorstw oraz sfery nauki i techniki. (m.in. transfer technologii, parki naukowo-technologiczne),
- Upowszechnianie i promowanie nowoczesnych procesów technologicznych, produktów i usług opartych na B+R, zwłaszcza w dziedzinach stanowiących specjalizację naukowo-przemysłową województwa,
- Wsparcie sfery badawczo-rozwojowej regionu (promowanie innowacyjnych i nowoczesnych rozwiązań i wsparcie inwestycyjne),
- Kreowanie postaw innowacyjnych w społeczeństwie,
- Wdrożenie systemu ułatwień i ulg dla inwestorów,
- Rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie turystyki i rekreacji.

OBSZAR PRIORYTETOWY: SPOŁECZEŃSTWO INFORMACYJNE.

Cel strategiczny:

Budowa społeczeństwa informacyjnego.

Jednym z kluczowych wyznaczników rozwoju, zarówno ekonomicznego jak i społecznego, jest dziś informacja, dostępność do niej i umiejętność jej wykorzystania. Stąd współczesne społeczeństwo jest najbardziej w historii nasycone techniką i od niej zależne. W rozwiniętym świecie rolę komputera i sieci uświadamiają sobie wszystkie grupy społeczne. Społeczeństwo informacyjne to takie, w którym informacja jest intensywnie wykorzystywana w życiu ekonomicznym, społecznym, kulturalnym i politycznym. Stąd wskazane jest, aby w województwie łódzkim jak najszybciej w pełni zaczęto wykorzystywać szanse i możliwości jakie niesie ze sobą uczestnictwo w „sieci”. Wykorzystując sprzyjające okoliczności należy zadbać o bogactwo i dostępność środków komunikacji i przetwarzania informacji.

Cele szczegółowe:

- Włączenie we wszystkie sfery życia społeczno – gospodarczego technologii informacyjnych i komunikacyjnych,
- Zapewnienie powszechnego dostępu do infrastruktury i usług elektronicznych,
- Powiązanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych z trendem budowania e-platform i wykorzystania podpisu elektronicznego.

Główne działania:

- Wspieranie wdrażania innowacyjnych interaktywnych usług publicznych,
- Wspieranie wdrażania systemów teleinformatycznych gospodarki elektronicznej w biznesie i w administracji,
- Budowa infrastruktury teleinformatycznej i telekomunikacyjnej,
- Promocja innowacyjnych form kształcenia jako elementu budowy społeczeństwa informacyjnego (np. e-learning) wraz z zapewnieniem sprawnego dostępu do zasobów danych,
- Dalszy rozwój Regionalnego Systemu Informacji Województwa Łódzkiego,
- Wspieranie i promowanie działań mających na celu tworzenie ogólnie dostępnych zasobów informacyjnych w sieci internet.

OBSZAR PRIORYTETOWY: OBSZARY WIEJSKIE.

Cel strategiczny:

Trwały i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.

Województwo łódzkie charakteryzuje się gorszymi niż przeciętne w kraju warunkami przyrodniczymi dla rozwoju rolnictwa, ale równocześnie ta forma działalności stanowi obok przemysłu główną specjalizację gospodarczą regionu. W województwie dominują małe i bardzo małe gospodarstwa o niskiej produktywności. Obszary wiejskie charakteryzują się niedostateczną aktywnością gospodarczą i słabą aktywizacją społeczną, niekorzystną sytuacją w zakresie wyposażenia w urządzenia sieciowe czy utrudnioną dostępnością do usług społecznych.

Dlatego dla obszarów wiejskich i dominującego na nich rolnictwa tak ważna jest restrukturyzacja produkcji rolnej i podniesienie jej walorów jakościowych zmierzające do zwiększenia efektywności ekonomicznej, jak również poprawa warunków cywilizacyjnych mieszkańców.

Specyfika gospodarstw rolnych województwa oraz uwarunkowania środowiska wskazują na możliwość zbudowania silnego sektora rolniczego zorientowanego na ekorolnictwo, co poprawi sytuację ekologiczną województwa.

Cele szczegółowe:

- Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych poprzez wspieranie procesów odnowy wsi i usprawnienia instrumentów sterowania rozwojem oraz współpracy z ośrodkami naukowymi,
- Poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez rozwój przedsiębiorczości, kreowania sieci powiązań i współpracy oraz poprawę efektywności ekonomicznej i produkcyjnej przetwórstwa rolno – spożywczego,
- Wspieranie partnerstwa lokalnego z wykorzystaniem zasady wsparcia oddolnego jako narzędzia realizacji strategii rozwoju obszarów wiejskich,
- Poprawa atrakcyjności obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej,
- Stworzenie warunków dla wielofunkcyjnego rozwoju obszarów rolniczych.

Główne działania:

- Racjonalne wykorzystanie (w tym rewaloryzacja) produkcyjno-rolnicze obszarów o najlepszych warunkach przyrodniczych,
- Stymulowanie procesu koncentracji ziemi (scalanie gruntów),
- Restrukturyzacja produkcji rolnej w województwie (dostosowanie produkcji rolnej do zmieniających się potrzeb rynku; unowocześnienie narzędzi i maszyn; wsparcie rozwoju upraw ekologicznych w tym biopaliw; wzrost specjalizacji w zakresie hodowli bydła) oraz inicjowanie tworzenia się nowoczesnych form organizacji producentów rolnych,
- Poprawa wyposażenia technicznego wsi i gospodarstw rolnych,
- Wspieranie rozwoju produkcji rolnej (wspieranie rynków zbytu), przemysłu rolno-spożywczego w województwie łódzkim oraz promocja produktów i marek regionalnych,
- Stymulowanie działalności pozarolniczej (m.in. agroturystyka),
- Wspieranie rozwoju gospodarstw ekologicznych,
- Wspieranie procesów restrukturyzacji obszarów wiejskich, poprzez promowanie i ułatwianie zatrudnienia poza rolnictwem.

OBSZARY PRIORYTETOWE: RYNEK PRACY.

Cel strategiczny:

Podniesienie ogólnego poziomu zatrudnialności i mobilności zawodowej mieszkańców województwa.

Niekorzystna sytuacja demograficzna w województwie łódzkim ma istotny wpływ na regionalny rynek pracy. Ludność w wieku produkcyjnym (potencjalne zasoby pracy) województwa łódzkiego jest przeciętnie starsza niż w całej Polsce. Problemy jakie się z tym wiążą to ograniczona mobilność zatrudnionych oraz zmniejszona zdolność do elastycznego reagowania na zmiany zachodzące w gospodarce i na rynku pracy. Dezaktywizacja zawodowa oraz trudności z ponownym zatrudnieniem wpływają na niską stopę zatrudnienia w starszych grupach wieku.

Problem stanowi również zmniejszająca się liczba mieszkańców województwa na skutek ujemnego przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji. W przypadku pogłębiania się wymienionych wyżej zjawisk mógłby grozić województwu (hipotetycznie po 2010 roku) deficyt siły roboczej na regionalnym rynku pracy.

W województwie w coraz większej skali występuje zjawisko bezrobocia osób z wykształceniem wyższym oraz zjawisko długotrwałego pozostawania bez pracy. Niekorzystne jest także silne zróżnicowanie przestrzenne poziomu bezrobocia w poszczególnych powiatach oraz bezrobocia agrarnego.

Realizacja działań w tym obszarze ma wykreować sprawny rynek pracy, który pozwoli wykorzystać w pełni istniejące zasoby pracy, zapewni ich płynną i efektywną alokację, spowoduje rozwój kapitału ludzkiego. Poprawa warunków dla podejmowania działalności gospodarczej (będące w zdecydowanej mierze w gestii państwa m.in. poprawa otoczenia prawno-administracyjnego i prawno-finansowego przedsiębiorstw, rozwijanie rynku kapitałowego, ułatwianie dostępu do kapitału finansowego) przyczyni się do tworzenia nowych miejsc pracy, w tym wysoko produktywnych, które będą mogły zostać utrzymane przy narastającej konkurencji cenowej (m.in. rozwijanie postaw przedsiębiorczych). Działania powinny się skupić również na stymulacji mobilności przestrzennej zasobów pracy w regionie, ułatwieniu powrotu na rynek pracy biernym zawodowo oraz dostosowaniu cech kwalifikacyjno - zawodowych bezrobotnych do potrzeb szybko zmieniającego się zapotrzebowania na pracę.

Z uwagi na kilka grup docelowych (kobiety, absolwenci, niepełnosprawni, osoby w wieku przedemerytalnym) wymagane będzie wypracowanie oddzielnych instrumentów ich stymulowania.

Cele szczegółowe:

- Tworzenie mechanizmów i warunków dla zwiększenia zatrudnienia,
- Wspieranie procesów podnoszących mobilność mieszkańców w zakresie dostosowania do wymogów rynku pracy,
- Rozwijanie aktywnej polityki rynku pracy, promocja samozatrudnienia i przeciwdziałanie bezrobociu,
- Tworzenie warunków do wzrostu zasobów ludzkich (wzrost przyrostu, migracje) w wieku produkcyjnym.

Główne działania:

- Rozwój współpracy instytucji edukacyjnych, szkoleniowych i rynku pracy poprzez koordynację ich działań, wzmocnienie roli informacji, orientacji i poradnictwa edukacyjnego i zawodowego,

- Wzmacnianie zdolności służb zatrudnienia (publicznych i niepublicznych) do skutecznego oddziaływania na rynek pracy,
- Tworzenie i rozwijanie rozwiązań służących godzeniu pracy zawodowej z obowiązkami wobec rodziny,
- Aktywizacja oraz przywrócenie do aktywności zawodowej osób z grup znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy oraz pozostających poza zatrudnieniem,
- Wspieranie przedsiębiorczości poprzez tworzenie sprzyjających warunków dla zatrudnienia w małych i mikro-przedsiębiorstwach, podmiotach ekonomii społecznej oraz dla samozatrudnienia.

OBSZAR PRIORYTETOWY: WIZERUNEK.

Cel strategiczny:

Tworzenie wizerunku regionu przyjaznego i atrakcyjnego dla podejmowania współpracy, inwestowania i życia mieszkańców.

W ostatnich latach obserwuje się zjawisko silnej konkurencji nie tylko pomiędzy przedsiębiorstwami, ale również między państwami i regionami. Walka regionów o atrakcyjne inwestycje zaczęła przybierać różnorodne i coraz bardziej wyrafinowane formy. Powstała w związku z tym konieczność, prowadzenia profesjonalnego marketingu regionalnego promującego zasoby i walory województwa łódzkiego. Istotne jest również podejmowanie działań na rzecz zwiększenia atrakcyjności regionu, jako miejsca zamieszkania i świadczenia pracy.

Cele szczegółowe:

- Korelacja działań służących promocji gospodarczej, możliwości inwestycyjnych i atrakcyjności przyrodniczej i turystycznej regionu w celu podniesienia ich spójności i efektywności,
- Zwiększanie świadomości znaczenia spójnej promocji regionu oraz zwiększenie udziału środowisk lokalnych w działaniach promocyjnych regionu,
- Wzrost poziomu wizualizacji estetycznej regionu ze szczególnym uwzględnieniem obszaru metropolitarne.

Główne działania:

- Promocja regionu w kraju i za granicą jako element zwiększenia atrakcyjności województwa,
- Rozwój współpracy regionalnej w kraju i za granicą,
- Promocja regionu poprzez wspieranie ponadregionalnych, imprez handlowych, kulturalnych i sportowych,
- Wykorzystanie walorów turystycznych i kulturalnych do promocji regionu,
- Rozwój sektora turystyki oraz sektora usług związanych ze sposobami spędzania wolnego czasu w województwie,
- Rewitalizacja terenów miejskich i przemysłowych,
- Identyfikacja i gromadzenie danych dotyczących wizerunku województwa,
- Wspieranie eksportu z terenu województwa łódzkiego (m.in. poprzez rozwijanie instytucji samorządu gospodarczego i innych wspomagających działalność eksportową przedsiębiorców).

SFERA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA.

Cel główny:

**STWORZENIE RZECZYWISTEGO REGIONU SPOŁECZNO-EKONOMICZNEGO
POSIADAJĄCEGO WŁASNĄ PODMIOTOWOŚĆ KULTUROWĄ
I GOSPODARCZĄ.**

Województwo łódzkie jest jednostką administracyjną o zwartym obszarze z dogodnie położoną w części środkowej stolicą, co jest ważnym atutem w jego integracji przestrzennej. Dzisiejsze granice województwa łódzkiego zostały wyznaczone niemal zgodnie z zasięgiem wpływów przestrzennych Łodzi. Jest to więc klasyczny region funkcjonalny, którego podstawą przestrzennej integracji są różnego rodzaju dośrodkowe związki celowe mieszkańców i instytucji z największym miastem.

Można uznać, że słabością województwa jest oparcie jego organicznej jedności na związkach dośrodkowych (funkcjonalnych) i równocześnie słabo wykształconych powiązaniach między pozostałymi miastami regionu, które nie współtworzą regionalnego systemu osadniczego. Świadomość terytorialna ludności ukształtowana została w procesie historycznego rozwoju poszczególnych obszarów naszego regionu. Mieszkańcy mają zatem względnie dobrze rozwiniętą świadomość terytorialną na poziomie lokalnym lub co najwyżej subregionalnym, natomiast słabsze jest u nich poczucie tożsamości regionalnej.

Podjęte w najbliższej perspektywie działania powinny prowadzić do przekształcania się istniejącego w Łodzi regionu funkcjonalnego w region społeczno-gospodarczy, którego podstawą, obok rozwiniętych już (na poziomach lokalnym i regionalnym) związków funkcjonalnych, stanie się świadomość regionalna jego mieszkańców.

Stworzenie rzeczywistego regionu społeczno – gospodarczego musi przebiegać w harmonii ze środowiskiem. Zatem wszystkie działania podejmowane na rzecz rozwoju regionu nie powinny ograniczać się do korzyści ekonomicznych ale także ekologicznych i społecznych

OBSZAR PRIORYTETOWY: PRZEMIANY (SYSTEM OSADNICZY).

Cel strategiczny:

Stymulowanie przemian w sieci osadniczej polegających na wzroście roli miast w organizacji funkcjonalno-przestrzennej województwa.

Sieć osadnicza województwa łódzkiego ukształtowana została w wyniku dynamicznych procesów industrializacji, w strefie wododziału pierwszego rzędu oraz na pograniczu pasa nizin Polski środkowej i wyżyn Polski południowej, na obszarach pogranicznych głównych dzielnic historycznych naszego kraju. Stanowi ona zbiór różnych, w sensie społeczno-gospodarczym, układów osadniczych (lokalnych i subregionalnych) integrowanych przez metropolitalne funkcje Łodzi i formalne granice administracyjne.

Województwo charakteryzuje się asymetrią w strukturze wielkościowej miast. Przeważają małe miasta (do 20 tys. ludności), oraz występuje ogromna dysproporcja między miastem największym (Łódź), drugim co do wielkości (Piotrków Trybunalski) oraz najmniejszym (Szadek) (stosunek 1:10:270).

Trzeba dążyć do przekształcenia słabo zintegrowanej sieci osadniczej w system osadniczy, w którym wszystkie miasta województwa przejmą, w znacznie większym niż dotąd stopniu, rolę inicjatorów i organizatorów życia społeczno-gospodarczego w regionie.

Działania takie mają przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców, przywrócenia ładu przestrzennego oraz do ożywienia gospodarczego i odbudowy więzi społecznych.

Najważniejszymi elementami struktury osadniczej województwa są kształtujące się:

- Ośrodek metropolitalny – Łódź,
- Ośrodki regionalne: Piotrków Trybunalski, Sieradz, Skierniewice, Kutno oraz Radomsko,
- Ośrodki ponadlokalne będące siedzibami powiatów, tj.: Zgierz, Pabianice, Łęczyca, Łowicz, Rawa Mazowiecka, Tomaszów Mazowiecki, Zduńska Wola, Wieluń, Opoczno, Brzeziny, Łask, Pajęczno, Poddębice, Wieruszów,
- Specjalistyczny ośrodek dyspozycyjno – usługowy Bełchatowskiego Okręgu Przemysłowego (BOP) – Bełchatów

oraz Łódzki Obszar Metropolitalny generujący rozwój centralnej części województwa.

Ww. ośrodki wymagają wsparcia finansowego, aby mogły pełnić zakładane funkcje ponadlokalne (nakłady na infrastrukturę techniczną i społeczną).

Dużej szansy rozwojowej województwa należy upatrywać w układzie bipolarnym Łódź – Warszawa, który może stać się konkurencyjnym obszarem w przestrzeni europejskiej.

Cele szczegółowe:

- Kształtowanie i rozwój obszaru metropolitalnego Łodzi oraz wzmocnienie jego powiązań funkcjonalnych z regionalnymi i ponadlokalnymi ośrodkami osadniczymi oraz Warszawskim Obszarem Metropolitalnym,
- Aktywizacja ośrodków rozwoju oraz promowanie sieciowego modelu współdziałania pomiędzy miastami,
- Wspieranie rozwoju wewnątrzregionalnych powiązań typu „równoległego” pomiędzy ośrodkami regionalnymi a pozostałymi ośrodkami miejskimi i osadnictwem wiejskim.

Główne działania:

- Opracowanie planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego,
- Tworzenie instrumentów zarządzania obszarem metropolitalnym,

- Realizacja i modernizacja systemu transportowego w celu poprawy powiązań między ośrodkami osadniczymi,
- Promocja idei układu bipolarnego Warszawa – Łódź,
- Wspomaganie rozwoju, w ośrodkach regionalnych i ponadlokalnych, nowych funkcji usługowych i produkcyjnych,
- Tworzenie warunków do współpracy społeczno – gospodarczej poszczególnych obszarów województwa w formie związków terytorialnych o charakterze celowym, sprzyjającym integracji przestrzennej,
- Wdrożenie systemu zarobkowej migracji regionalnej.

OBSZAR PRIORYTETOWY: ŁAD PRZESTRZENNY.

Cel strategiczny:

Uporządkowanie gospodarki przestrzennej.

Uporządkowanie gospodarki przestrzennej i związany z tym ład przestrzenny to jeden z podstawowych elementów ułatwiających życie mieszkańcom i ułatwiających prowadzenie działalności gospodarczej. Badania i sondaże wykazują, że województwo łódzkie nie jest traktowane jako zbyt atrakcyjne miejsce zamieszkania i pracy. Jedną z głównych przyczyn takiego stanu rzeczy (obok przyczyn ekonomicznych) są zaszłości historyczne, które wynikają z licznych zmian administracyjnych obszaru obecnego województwa łódzkiego, którego poszczególne części rozwijały się w różnym stopniu i w różnych kierunkach. Żywiłowy rozwój procesów urbanizacyjnych w szczególności w jego części centralnej stworzył liczne kolizje przestrzenne wymagające dużych nakładów inwestycyjnych redukujących istniejące konflikty i zagrożenia.

Cele szczegółowe:

- Wspieranie procesów koncentracji zabudowy w ośrodkach miejskich i przeciwdziałanie procesom suburbanizacji przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju,
- Wspieranie działań w zakresie ochrony przed zabudową istniejących i docelowych korytarzy transportowych oraz infrastrukturalnych,
- Identyfikacja obszarów problemowych oraz stymulowanie ich przekształceń w kierunku aktywizacji lub eliminacji istniejących i potencjalnych konfliktów i zagrożeń,
- Zachowanie cennych wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych regionu,
- Wzrost integralności terytorialnej obszaru.

Główne działania:

- Aktualizacja planu zagospodarowania przestrzennego województwa,
- Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich, przemysłowych i powojennych,
- Wspieranie samorządów lokalnych chroniących przestrzeń jako dobro publiczne, zachowując jej walory estetyczne, kulturowe, przyrodnicze i społeczne,
- Wyznaczenie korytarzy dla realizacji planowanych układów transportowych i infrastrukturalnych o znaczeniu ponadlokalnym,
- Opracowanie planów zagospodarowania przestrzennego dla strategicznych obszarów rozwojowych (węzły autostradowe, centra logistyczne, lotnisko międzynarodowe),
- Opracowanie programów aktywizacji społeczno – gospodarczej obszarów problemowych,
- Obejmowanie systemową ochroną prawną terenów o najwyższych walorach przyrodniczo-krajobrazowych.

OBSZAR PRIORYTETOWY: TOŻSAMOŚĆ REGIONALNA.

Cel strategiczny:

Umocnienie identyfikacji mieszkańców z województwem.

Jedną z podstawowych przesłanek dla kształtowania regionalnej tożsamości społeczeństwa jest oryginalność jego kultury, która odróżnia województwo od pozostałych regionów i czyni go regionem kulturowym. W województwie istnieją głębokie tradycje i odrębności kulturowe niektórych podregionów (sieradzkiego, łęczyckiego, łowickiego, rawskiego i opoczyńskiego) i lokalnych obszarów (np. Spycimierz, Gidle, Grabów Łęczycki, Lipce Reymontowskie, Parzno, Studzianna Poświętne), które stanowią podstawę tożsamości terytorialnej ich mieszkańców. Poszczególne subregionalne kultury mają charakter autonomiczny, ale swoimi tradycjami nawiązują do dziedzictwa kulturowego sąsiadujących regionem łódzkim historycznych dzielnic Polski, przede wszystkim Mazowsza i Wielkopolski. Istotnym elementem są również liczne placówki kultury wyższego rzędu, takie jak teatry, filharmonia, muzea. Znaczący wpływ w organizowaniu oraz propagowaniu życia kulturalnego województwa odgrywa działalność wyższych szkół artystycznych. Placówki te posiadają rangę ponadregionalną.

W województwie łódzkim zasoby dóbr kultury dziedzictwa przemysłowego, które osiągnęły międzynarodową skalę, obejmują 581 obiektów, z których 117 znajduje się w rejestrze zabytków. Występują liczne regiony etnograficzne, zwane często „małymi ojczyznami”.

Należy dążyć do rozwijania „nowej” świadomości regionalnej mieszkańców województwa łódzkiego na podstawie istniejących już wartości kulturowych obszarów wchodzących w jego skład. Rozwijanie tej świadomości jest celem realizowanym poprzez budowanie wspólnoty kulturowej, utrwalanie wspólnych norm, zwyczajów, aktywizację i integrację społeczności lokalnych. Działania te powinny prowadzić do tworzenia jedności kulturowej regionu łódzkiego w całej różnorodności i złożoności jego kultur lokalnych i subregionalnych.

Kształtowanie świadomości terytorialnej społeczności odbywa się także poprzez edukację o charakterze regionalnym. Dotyczy to przede wszystkim dzieci i młodzieży, ale pewne formy tej edukacji odnosić się mogą również do osób dorosłych. Poprzez wzrost wiedzy o własnym regionie, jego przeszłości i współczesnych funkcjach, zmianie powinny ulec poglądy mieszkańców na temat sensu i potrzeby istnienia województwa oraz wzmocnić powinno się poczucie więzi i solidarności z innymi współmieszkańcami. Zwiększy to motywację mieszkańców do działania na rzecz regionu, w imię dobrze pojętych interesów własnych i wspólnych.

Cele szczegółowe:

- Wspieranie oraz inicjowanie działań na rzecz przywracania, ochrony i kultywowania historycznych wartości regionu,
- Kształtowanie i wzmocnianie kulturotwórczej funkcji metropolii łódzkiej oraz ośrodków tożsamości regionalnej (Sieradz, Łęczyca, Łowicz, Opoczno, Rawa Mazowiecka).
- Rozwój i promocja kultury i turystyki w regionie,
- Pobudzanie, kształtowanie i wzmocnianie kulturotwórczej funkcji ośrodków osadniczych,

Główne działania:

- Opracowanie zasad i programów ochrony środowiska kulturowego,

- Rewaloryzacja historycznych układów urbanistycznych oraz obiektów zabytkowych wraz z ich otoczeniem i ochroną ekspozycji w tym zagospodarowanie obiektów związanych z historią regionu na cele kulturalne,
- Wspieranie działalności instytucji pełniących funkcje kulturotwórcze,
- Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w regionie,
- Wsparcie inwestycyjne infrastruktury kultury,
- Wspieranie oraz inicjowanie działań w zakresie kreowania produktów regionalnych,
- Wspieranie rozwoju różnorodnych przejawów życia kulturalnego oraz organizacji i ruchów regionalistycznych promujących tożsamość kulturową regionu,
- Wsparcie działalności instytucji nauki i kultury pełniących funkcje kulturotwórcze i edukacyjne metropolii oraz ośrodków regionalnych na rzecz całego regionu oraz promowanie powiązań międzyregionalnych i międzynarodowych.

OBSZAR PRIORYTETOWY: OCHRONA ŚRODOWISKA.

Cel strategiczny:

Poprawa warunków życia mieszkańców regionu poprzez poprawę jakości środowiska.

Dotychczasowy rozwój województwa łódzkiego skutkował niedostosowaniem istniejącej infrastruktury technicznej do współczesnych standardów w zakresie ochrony środowiska. Kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju, należy podjąć działania zmierzające do zdecydowanej poprawy sytuacji w tej dziedzinie. Zapewni to lepszą jakość życia następnym pokoleniom oraz zwiększy atrakcyjność województwa jako miejsca zamieszkania i pracy.

Do najważniejszych problemów województwa zliczyć należy: niedostateczny stopień skanalizowania i oczyszczania ścieków (zwłaszcza na obszarach wiejskich), niewłaściwą gospodarkę odpadami, zanieczyszczenie powietrza, występujące lokalnie przekroczenie norm hałasu, zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych, niedostateczną ilość zbiorników małej retencji, niską lesistość województwa oraz monokulturę drzewostanu.

Cele szczegółowe:

- Ochrona i poprawa stanu środowiska oraz przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym i antropogenicznym,
- Zrównoważony rozwój gospodarki zasobami naturalnymi,
- Podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Główne działania:

- Wspieranie działań w zakresie:
  - i) wdrożenie systemowej gospodarki wodno-ściekowej,
  - ii) wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
  - iii) selektywnej zbiórki, odzysku i unieszkodliwiania odpadów przede wszystkim komunalnych i niebezpiecznych,
  - iv) ochrony przed powodzią,
  - v) ochrony przed hałasem,
  - vi) ochrony przed promieniowaniem niejonizującym,
  - vii) ograniczenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery,
  - viii) poprawy czystości wód powierzchniowych i podziemnych,
  - ix) wzrostu lesistości,
  - x) ochrony gleb.
- Wspieranie działań na rzecz:
  - i) rekultywacji terenów poeksploatacyjnych i zdegradowanych,
  - ii) zwiększenia lesistości województwa i doprowadzenie do regeneracji obszarów leśnych uszkodzonych przez przemysł,
  - iii) zwiększenia zasobów wodnych województwa,
- Promocja edukacji ekologicznej.

7. System realizacyjny.

Samorząd Województwa jest odpowiedzialny zgodnie z „Ustawą o samorządzie województwa” z dnia 5 czerwca 1998 roku⁶ za realizację polityki rozwoju regionu, w tym między innymi za opracowanie i wdrażanie strategii rozwoju województwa. Zgodnie z zapisami ustawy regiony dysponują określonymi instrumentami realizacji polityki regionalnej, które określają główne kierunki strategiczne realizowane przez plany i programy wojewódzkie. Samorząd województwa określając strategię rozwoju województwa odpowiada za jej realizację, monitorowanie oraz koordynację działań w zakresie polityki regionalnej z uwzględnieniem wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań w długim horyzoncie czasowym.

Nowe ramy kreowania polityki regionalnej zostały określone z chwilą wejścia w życie „Ustawy o Narodowym Planie Rozwoju” z dnia 20 kwietnia 2004 roku⁷. Regiony stały się rzeczywistym partnerem w rządowo – samorządowym procesie kształtowania nowej rzeczywistości społeczno – gospodarczej uzyskując realne możliwości optymalnego wykorzystania dostępnych źródeł finansowania rozwoju regionalnego. Podstawowymi instrumentami będą Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013 przygotowywany przez samorząd i negocjowany bezpośrednio z Komisją Europejską oraz kontrakty wojewódzkie wdrażane w uzgodnieniu ze stroną rządową.

Równie istotnym elementem kreowania polityki regionalnej przez samorządy jest „Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym” z dnia 27 marca 2003 r.⁸ która określa kompetencje samorządu w zakresie wytyczania kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego w ujęciu przestrzennym.

Strategia będzie realizowana w oparciu o ramy instytucjonalne stworzone przez ustawę o NPR oraz w oparciu o zasady:

- **Zasada zrównoważonego rozwoju** – orientacja na trwałą poprawę poziomu życia mieszkańców regionu w wyniku rozwoju gospodarczego osiąganego w długiej perspektywie z zachowaniem równowagi społecznej, ekologicznej i przestrzennej.
- **Zasada pomocniczości (subsidiarności):**
  - i) zachowanie autonomii i partnerstwa w relacjach pomiędzy strukturami samorządowymi i pozarządowymi a administracją państwową;
  - ii) środki własne samorządu przeznaczone na rozwój regionalny są wspierane ze środków publicznych;
  - iii) samorząd województwa realizuje jedynie te przedsięwzięcia, które nie mogą być realizowane na poziomie lokalnym.
- **Zasada spójności** – korelacja działań pomiędzy strategicznymi dokumentami krajowymi i unijnymi umożliwiającą zgodną realizację celów.
- **Zasada partnerstwa** – przyjęte zadania są realizowane przez wszystkie poziomy samorządu w województwie oraz przez podmioty publiczne, organizacje pozarządowe i sektor prywatny w celu zwiększenia efektywności wydatkowania środków publicznych.
- **Zasada koncentracji** – wysiłki jednostek uczestniczących są skoncentrowane na realizacji wytyczonych przez strategię priorytetów rozwojowych.

---

⁶ Dz.U. z 2001 r. Nr 142 poz. 1590 z późn. zm.

⁷ Dz. U. Nr 116 poz. 1206

⁸ Dz. U. Nr 80 poz. 717 z późn. zm.

- **Zasada otwartości** – strategia jest realizowana w dynamicznie zmieniającym się środowisku; systematyczny proces ewaluacji umożliwi jej korygowanie w celu zwiększenia efektywności końcowej.
- **Zasada równości** – zapewnienie równego udziału wszystkim podmiotom biorącym udział w kreowaniu rzeczywistości regionalnej.

Powyższymi zasadami będą się kierować wszystkie instytucje życia publicznego przy realizacji zapisów strategii.

7.1. Podmioty realizujące strategię.

Podmiotem odpowiedzialnym za osiąganie celów strategii jest Samorząd Województwa. Pełni on rolę koordynatora działań przy współpracy z partnerami realizującymi cele regionalne: samorządami gmin i powiatów, instytucjami rządowymi, samorządem gospodarczym i instytucjami otoczenia biznesu, wyższymi uczelniami, organizacjami pozarządowymi oraz samorządami innych regionów, organizacjami i instytucjami międzynarodowymi.

Samorząd Województwa pełni rolę koordynatora i organizatora procesu realizacji strategii. Uwzględniając ustawowe kompetencje, samorząd realizuje przedsięwzięcia rozwojowe samodzielnie, we współpracy z partnerami lub pełni rolę inspiratora przedsięwzięć realizowanych przez inne podmioty. Istotnym aspektem będzie wspieranie inicjatyw obywatelskich i wspieranie kontaktów i porozumień pomiędzy samorządem lokalnym, organizacjami pozarządowymi i sektorem prywatnym.

Do skutecznego realizowania celów i obszarów priorytetów strategii wymagana jest ścisła współpraca samorządów powiatowych i gminnych z samorządem województwa. Zasadne jest uwzględnienie w lokalnych dokumentach strategicznych głównych priorytetów określonych w strategii regionu.

Ważną rolę przy realizacji celów strategii odegra współpraca pomiędzy samorządami a organizacjami pozarządowymi. Główne obszary i zasady współpracy określa „Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie” z dnia 24 kwietnia 2004 r.⁹

Nie mniej ważnym obszarem interwencji samorządu województwa będzie inspirowanie współpracy w oparciu o partnerstwo publiczno – prywatne (PPP). Ważnym zadaniem jest współpraca przy realizacji określonych zadań publicznych z podmiotami prywatnym.

Ocena postępu osiągania celów strategii należy do Sejmiku Województwa Łódzkiego, który w odstępach dwuletnich będzie przyjmował raport o postępie w osiągnięciu celów strategii wraz z propozycjami nowelizacji dokumentu.

Strategia rozwoju jako dokument długookresowy określa cele bez określania kolejności, tempa i miejsca ich realizacji. Tego typu uszczegółowienia wynikać będą z instrumentów programowych (programy regionalne, programy krajowe, programy rozwoju lokalnego) oraz indywidualnych zachowań poszczególnych podmiotów publicznych i prywatnych.

Powyższe propozycje nie zamykają katalogu instrumentów służących realizacji strategii rozwoju województwa. Do dyspozycji pozostaje szereg nie wymienionych wcześniej delegacji ustawowych i instrumentów prawnych (uchwały, umowy, porozumienia, programy, strategie sektorowe, itp.). Podstawowym zadaniem procesu wdrażania strategii pozostaje optymalne wykorzystanie środków publicznych zaangażowanych w proces rozwoju regionalnego w celu wykorzystania endogenicznego potencjału regionu oraz pozyskaniu dodatkowych źródeł finansowania.

⁹ Dz. U. Z 2003 r Nr 96 poz. 873 z późn. zm.

W głównej mierze zapewnienie środków finansowych do realizacji zapisów strategii spoczywa na podmiotach sektora publicznego: samorządach województwa, powiatu i gminy. Ogromne znaczenie ma w tym obszarze współpraca z niepublicznymi instytucjami gospodarczymi, społecznymi czy pozarządowymi. Równie istotne jest wypracowanie właściwych relacji w realizacji strategii pomiędzy samorządem województwa a administracją rządową na poziomie regionalnym i krajowym.

Strategia rozwoju będzie realizowana zgodnie z zasadą subsydiarności przy udziale środków własnych samorządu i finansowania zewnętrznego, w tym środkami budżetu państwa i funduszami unijnymi. Nieodzowna więc jest korelacja strategii z kierunkami strategicznymi określonymi w dokumentach rządowych i wspólnotowych.

8. Finansowanie.

8.1. Instrumenty prawne

Realizacja strategii rozwoju województwa przebiega na podstawie dwóch podstawowych aktów prawnych :

- ustawy z dnia 5 czerwca 1998 o samorządzie województwa (DZ. U. z 2001r., nr 142 poz 1590 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 o Narodowym Planie Rozwoju (Dz. U. z 2004r., nr 116 poz 1206).

Strategia rozwoju województwa realizowana jest w myśl art. 11 ust. 3 ustawy o samorządzie województwa poprzez programy wojewódzkie, uchwalane przez Sejmik Województwa. Stanowią one konkretyzację działań potrzebnych do osiągnięcia zakładanych celów. Ze względu na dużo większy stopień szczegółowości i zmieniające się uwarunkowania społeczno-gospodarcze programy wojewódzkie przewidziane są na krótszy horyzont czasowy niż strategia. Są one powiązane z kontraktami wojewódzkimi (instrumentami prawnymi w postaci umowy cywilno-prawnej zawieranej pomiędzy Zarządem Województwa a Rządem RP), które określają zasady współfinansowania działań województwa ze środków budżetu państwa.

Nowym instrumentem prawnym dla realizacji strategii są regionalne programy operacyjne, dla których podstawę stanowi ustawa o Narodowym Planie Rozwoju. Do końca 2006 roku obowiązuje Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego. W 2007 roku wejdą w życie regionalne programy operacyjne przygotowywane przez każde województwo z osobna, co pozwala w jeszcze większym stopniu skorelować strumień pomocy unijnej z potrzebami regionu. Przygotowanie tych programów jest podstawą ubiegania się o współfinansowanie projektów i zadań ze środków wspólnotowych.

Polityka regionalna województwa określona poprzez programy wojewódzkie oraz programy operacyjne umożliwia wieloletnie planowanie wydatków publicznych na rozwój regionu z zachowaniem zasad przejrzystości, koncentracji oraz racjonalności ekonomicznej.

8.2. Instrumenty finansowe

Do poprawy sytuacji województwa przyczynia się każda kwota wydana na jego terenie zarówno w ramach interwencji publicznych oraz inwestycji prywatnych, jak i przez mieszkańców. Identyfikacja przedsiębiorców i mieszkańców z regionem ma wymiar istotny dla udziału środków prywatnych w realizacji zapisów strategii. Pomimo, że istnieją fundusze celowe, zaprogramowane aby wspierać wybrane w ramach polityki regionalnej dziedziny, należy pamiętać, że o konkurencyjności województwa łódzkiego decydują przede wszystkim jego mieszkańcy.

W głównej mierze zapewnienie środków finansowych do realizacji zapisów strategii spoczywa na podmiotach sektora publicznego: samorządach województwa, powiatu i gminy. Ogromne znaczenie ma w tym obszarze współpraca z niepublicznymi instytucjami gospodarczymi, społecznymi czy pozarządowymi. Równie istotne jest wypracowanie właściwych relacji w realizacji celów strategii pomiędzy samorządem województwa a administracją rządową na poziomie regionalnym i krajowym przy realizacji priorytetów strategii sektorowych i horyzontalnych na obszarze województwa.

Strategia rozwoju będzie realizowana zgodnie z zasadą subsydiarności przy udziale środków własnych samorządu i finansowania zewnętrznego, w tym środkami budżetu

państwa i funduszami unijnymi. Nieodzowna więc jest korelacja strategii z kierunkami strategicznymi określonymi w dokumentach rządowych i wspólnotowych.

Głównym źródłem współfinansowania zadań wynikających ze strategii będą fundusze strukturalne (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności, Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich), stanowiące uzupełnienia krajowych środków publicznych, środki własne jednostek samorządu terytorialnego, fundusze celowe oraz środki prywatne.

Krajowe środki publiczne będą pozyskiwane z budżetu państwa w ramach nowej formuły kontraktu wojewódzkiego oraz ze środków finansowych funduszy i agencji centralnych. Dodatkowym źródłem finansowania będą poręczenia i gwarancje Skarbu Państwa udzielane przez Bank Gospodarstwa Krajowego za pośrednictwem Funduszu Poręczeń Unijnych, Ministra Finansów lub Rady Ministrów, Fundusz Rozwoju Inwestycji Komunalnych, fundusze poręczeniowe i pożyczkowe dla MŚP, Krajowy Fundusz Kapitałowy a także pożyczki na prefinansowanie projektów ze środków unijnych. Obecnie wielkość i struktura publicznych środków krajowych które zostaną przeznaczone na realizację strategii jest trudna do określenia. Wpływ na to mają przed wszystkim postulowane zmiany systemu finansów publicznych państwa, systemu budżetowania jednostek samorządu terytorialnego oraz modyfikacje państwowych funduszy celowych.

Innymi, potencjalnymi źródłami finansowania strategii rozwoju regionu mogą być:

- Europejski Bank Inwestycyjny – zostały stworzone nowe możliwości finansowania projektów: linie kredytowe dla sektora prywatnego, kredyty dla rządu na wsparcie prefinansowania projektów realizowanych przy współfinansowaniu z funduszy publicznych Unii Europejskiej, kredyty bezpośrednie dla samorządów lokalnych na wsparcie projektów infrastrukturalnych, kredyty i pożyczki komercyjne udzielane za pośrednictwem banków dla samorządów i przedsiębiorstw;
- Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego – wsparcie udzielane będzie w formie grantów w latach 2004-2009 na zmniejszenie różnic ekonomicznych i społecznych na obszarze EOG;
- Instrument krajowe, mające na celu wsparcie procesu realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE:
  - Partnerstwo publiczno – prywatne które ma pobudzić realizację projektów z zakresu infrastrukturalnych inwestycji sektora publicznego we współpracy z partnerami prywatnymi;
  - Nowe instrumenty rozwojowe dla rozwoju miast do 100,0 tys. mieszkańców nawiązujące do koncepcji inicjatyw wspólnotowych URBAN;

9. Harmonogram.

Obowiązująca „Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego”, jako dokument długookresowy, została opracowana bez ściśle określonego okresu czasowego. Dla sprecyzowania konkretnych zadań przyjęto okres 6 lat. W okresie wprowadzania w życie jej zapisów, zasadniczym zmianom uległy zewnętrzne i wewnętrzne uwarunkowania rozwoju regionalnego wraz z koniecznością dostosowania regionalnych programów rozwojowych do periodyzacji programowania przyjętej w Unii Europejskiej. Obecne i perspektywiczne zasady planowania wieloletniego w Unii Europejskiej wskazują za przyjęciem jednolitych horyzontów czasowych, tak aby mogły stanowić podstawę planowania rozwoju regionalnego w kolejnych perspektywach finansowych.

Proces realizacji strategii można podzielić na trzy okresy związane o okresami programowymi Unii Europejskiej.

- lata 2004 – 2006¹⁰, okres przygotowawczy, w trakcie którego rozpoczęto procesy modernizacji i rozbudowy infrastruktury komunikacyjnej i komunalnej, wspierania przedsiębiorczości i wsparcia rozwoju kapitału ludzkiego;
- lata 2007 – 2013¹¹, okres realizacyjny, w którym zgodnie z założeniami zawartymi w Narodowym Programie Rozwoju region będzie dysponował kilkakrotnie wyższymi możliwościami absorpcji środków wspólnotowych; w latach 2007 – 2009 podstawowy strumień finansowy zostanie skierowany na realizację zadań infrastrukturalnych i projektów komunalnych; w latach 2010 – 2013 większe wsparcie zostanie skierowane na realizację przedsięwzięć innowacyjnych i prospołecznych;
  - o lata 2007 – 2009 - podstawowy strumień finansowy zostanie skoncentrowany na realizacji celów strategicznych: I. Sfera społeczna, cel strategiczny: 1 i 2; II. Sfera gospodarcza, cel strategiczny: 1 i 2; III. Sfera funkcjonalno - przestrzenna, cel strategiczny: 1 i 2; interwencją objęte będą projekty dotyczące inwestycji w regionie (dostępność komunikacyjna, infrastruktura regionalna, dostępność finansowa dla MŚP, projekty inwestycyjne poprawiające stan środowiska naturalnego) oraz instrumenty miękkie skierowane do małych i średnich przedsiębiorstw;
  - o lata 2010 – 2013 - podstawowy strumień finansowy zostanie skoncentrowany na realizacji celów strategicznych: I. Sfera społeczna, cel strategiczny: 3 i 4; II. Sfera gospodarcza, cel strategiczny: 3, 5 i 6; III. Sfera funkcjonalno - przestrzenna, cel strategiczny: 3;
  - o Cele strategiczne: 4 w II. Sferze gospodarcza i cel strategiczny 4 w III. Sferze funkcjonalno – przestrzennej, będą traktowane jako cele horyzontalne i wsparcie w obu podokresach będzie rozłożone równomiernie.
- lata 2013 – 2020, w którym region będzie dysponował potencjałem rozwojowym umożliwiającym uzyskanie poziomu rozwoju zbliżonego do średniej w UE oraz możliwości pełnej realizacji zasady zrównoważonego rozwoju.

---

¹⁰ Zgodnie z zasadą n+2 pozwalającą na finansową realizację programów operacyjnych do dwóch lat od momentu wyboru projektów, okres ten zostanie faktycznie zakończony w roku 2008.

¹¹ j.w. do roku 2015.

10. Monitoring i ocena realizacji strategii.

Monitorowanie strategii rozwoju województwa jest jednym z elementów procesu planowania strategicznego. Jest to badanie postępu realizacji jej wdrażania. Polega na systematycznym obserwowaniu zmian jakościowych i ilościowych wskaźników określonych w strategii. Jest ono konieczne przy aktywnej realizacji strategii rozwoju województwa.

Podstawą skutecznego wdrażania Strategii jest możliwość reagowania na pojawiające się problemy w osiąganiu założonych rezultatów. Wymaga to zbudowania z jednej strony sprawnego systemu monitorowania, pozwalającego na bieżącą ocenę postępów prowadzonych działań, z drugiej zaś – systemu obiektywnej oceny efektów realizowanych działań. Sprawnie działający system monitorowania pozwoli wprowadzać stosowne korekty, w przypadku gdy postęp realizacji odbiega od założonego, reagować na zmiany sytuacji w regionie oraz przedstawiać opinii publicznej informację dotyczącą wykorzystania publicznych środków finansowych przeznaczanych na wsparcie rozwoju regionalnego.

Skutecznie działający monitoring pozwala na prawidłową alokację środków finansowych kierowanych na poszczególne zadania, co ma istotne znaczenie w sytuacji ograniczonej ich wielkości.

Monitorowanie obejmuje takie działania jak:

- systematyczne zbieranie danych liczbowych dotyczących realizacji celów strategicznych,
- prowadzenie analiz porównawczych i tematycznych,
- przygotowywanie cyklicznych raportów ukazujących stopień realizacji strategii w głównych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego,
- ocena osiągniętych rezultatów oraz określenie stopnia wykonania przyjętych celów i działań,
- ocena rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami a osiągniętymi rezultatami,
- analiza przyczyn rozbieżności oraz identyfikację obszarów wymagających podjęcia działań interwencyjnych,
- planowanie zmian w strategii oraz przyjętych działań.

Przedmiotem monitorowania jest sytuacja społeczno-gospodarcza województwa uwzględniająca społeczność regionalną, gospodarkę, środowisko, infrastrukturę oraz otoczenie zewnętrzne.

W związku z tym, że strategia wdrażana będzie poprzez programy operacyjne, to one będą podstawowymi elementami monitorowania.

System monitorowania Strategii obejmie swoim zakresem:

- sytuację społeczno-gospodarczą, w tym uwarunkowania rozwoju
- realizację obszarów priorytetowych i celów strategicznych określonych w Strategii
- realizację konkretnych programów operacyjnych

Zakres systemu monitorowania Strategii nie powinien być zbyt obszerny. Realizacja Strategii jako dokumentu o charakterze generalnym, pozwoli ocenić jej wpływ na ogólny stan rozwoju województwa.

Odpowiedzialny za monitorowanie Strategii jest Zarząd Województwa Łódzkiego, który zadanie wykonywał będzie za pośrednictwem Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego przy współdziałaniu pozostałych komórek Urzędu Marszałkowskiego, Urzędu Statystycznego w Łodzi, administracji rządowej szczebla regionalnego, jednostek samorządu terytorialnego, jednostek naukowo-badawczych oraz instytucji regionalnych.

W procesie monitorowania uczestniczyć będzie także Regionalny Komitet Monitorująco-Sterujący. Do jego zadań należy:

- monitorowanie przebiegu realizacji Strategii
- ocena efektywności i skuteczności realizacji Strategii
- nadzór nad prawidłowością realizacji Strategii
- przyjmowania raportów z realizacji Strategii
- składanie propozycji zmian aktualizujących Strategię

Najważniejszym źródłem informacji o zachodzących w regionie zmianach powinny być dane zbierane, gromadzone i opracowywane przez Samorząd Województwa, odpowiedzialny jednocześnie za ich analizę, przeprowadzaną we współpracy z wyspecjalizowanymi instytucjami funkcjonującymi w regionie łódzkim.

System monitorowania Strategii ma zapewnić efektywność wydatkowania środków na realizację strategii, a w rezultacie przeprowadzenie oceny skuteczności jej realizacji. Dlatego też podstawowym dokumentem w procesie monitorowania Strategii będzie raport monitoringowy z realizacji Strategii, który powstanie w oparciu o dane pochodzące ze statystyki ogólnej oraz dane pochodzące z raportów cząstkowych, dotyczących realizacji poszczególnych programów operacyjnych. Raporty cząstkowe sporządzane będą przez odpowiednie wydziały merytoryczne odpowiedzialne za realizację poszczególnych programów operacyjnych. Raport monitoringowy, poprzez ukazanie osiągniętych wskaźników, określi stan realizacji Strategii i będzie podstawą do podejmowania ewentualnych działań korygujących.

Proponowane wskaźniki:

SFERA I SPOŁECZNA - wzrost ogólnego poziomu cywilizacyjnego województwa.

Obszar Priorytetowy 1. Wiedza i kompetencje:

- Udział % ludności z wyższym wykształceniem,
- Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli w stosunku do ogółu dzieci w wieku przedszkolnym,
- Liczba absolwentów szkół średnich w stosunku do liczby osób w tym wieku,
- Nakłady inwestycyjne w bazie edukacyjnej na różnych poziomach,
- Liczba nauczycieli podnoszących kwalifikacje,

Obszar Priorytetowy 2. Jakość życia:

- Umieralność niemowląt,
- Liczba wykrytych chorób cywilizacyjnych,
- Przeciętne dalsze trwanie życia,
- Liczba osób objętych programami z zakresu edukacji zdrowotnej, promocji zdrowia i profilaktyki chorób,
- Powierzchnia użytkowa w m² mieszkania na osobę,
- Odsetek mieszkań wyposażonych w kanalizację,
- Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw,
- Liczba ofiar śmiertelnych w wypadkach drogowych i ilość wypadków drogowych na 100 kilometrów dróg w województwie,
- Liczba obiektów sportowych i rekreacyjnych na 10 tys. mieszkańców w powiatach,
- Realny dochód rozporządzalny mieszkańców województwa.

Obszar Priorytetowy 3. Polityka społeczna:

- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców,
- Liczba osób wychodzących z systemu pomocy społecznej ze względu na polepszenie sytuacji życiowej,

- Liczba osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych korzystających z programów terapeutycznych finansowanych przez NFZ,
- Liczba osób współzależnionych korzystających z programów terapeutycznych finansowanych przez NFZ,
- Liczba uczniów korzystających z bezpłatnych posiłków do liczby kwalifikujących się do takiej pomocy.

Obszar Priorytetowy 4. Społeczeństwo obywatelskie:

- Liczba projektów współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych w ramach partnerstwa publicznego,
- Frekwencja w wyborach samorządowych,
- Liczba organizacji pozarządowych na 1 000 mieszkańców w stosunku do średniej w kraju

SFERA II EKONOMICZNA - poprawa pozycji konkurencyjnej gospodarki województwa.

Obszar Priorytetowy 1. Dostępność:

- Liczba podmiotów gospodarczych na 1 000 mieszkańców,
- Długość i gęstość dróg publicznych o nawierzchni twardej ogółem w regionie,
- Długość nowo wybudowanych i zmodernizowanych odcinków dróg,
- Liczba wypadków oraz ofiar wypadków drogowych w ciągu roku,
- Stan nawierzchni dróg,
- Liczba pasażerów korzystających z komunikacji zbiorowej,
- Zużycie energii elektrycznej przez grupy odbiorców (gospodarstwa domowe).

Obszar Priorytetowy 2. Baza gospodarcza:

- Liczba przedsiębiorstw innowacyjnych,
- Wartość nakładów na innowacje,
- Liczba ośrodków naukowo-badawczych i badawczych działających na rzecz biznesu,
- Liczba instytucji otoczenia biznesu,
- Liczba firm z kapitałem zagranicznym (wartość wniesionego kapitału),
- Poziom produkcji sprzedanej,
- Liczba MSP na 1000 mieszkańców.

Obszar Priorytetowy 3. Społeczeństwo informacyjne:

- Odsetek gospodarstw domowych i firm z dostępem do Internetu.

Obszar Priorytetowy 4. Obszary wiejskie:

- Odsetek gospodarstw domowych z dostępem do sieci kanalizacyjnej, wodociągowej,
- Liczba oczyszczalni ścieków / przepompowni na terenach wiejskich,
- Liczba gospodarstw agroturystycznych,
- Poziom dochodów ludności na obszarach wiejskich,
- Średnia wielkość gospodarstwa rolnego,
- Poziom zatrudnienia na obszarach wiejskich,
- Wartość udzielonych rent strukturalnych na obszarach wiejskich.

Obszar Priorytetowy 5. Rynek pracy:

- Liczba pracujących (z uwzględnieniem pracujących w rolnictwie indywidualnym i firmach poniżej 9 zatrudnionych) na terenie województwa,
- Liczba osób, rozpoczynających działalność gospodarczą,
- Wartość regionalnego PKB per capita,
- Saldo migracji wewnętrznych/zewnętrznych na terenie województwa,
- Liczba osób niepełnosprawnych podejmujących pracę,
- Wskaźnik zatrudnienia na terenie województwa,
- Stopa bezrobocia.

Obszar Priorytetowy 6. Wizerunek:

- Liczba osób korzystających z hoteli w województwie,
- Wartość inwestycji zagranicznych w regionie,
- Liczba firm z udziałem kapitału zagranicznego.

SFERA III FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA - stworzenie rzeczywistego regionu społeczno-ekonomicznego posiadającego własną podmiotowość kulturową i gospodarczą.**Obszar Priorytetowy 1. Przemiany (system osadniczy):**

- Liczba studiujących w obszarze metropolitarnym,
- Liczba czynnych tras autobusowych w województwie,
- Liczba inwestycji w sferze usług i produkcji,
- Stosunek zatrudnionych w usługach w stosunku do zatrudnionych w przemyśle.

Obszar Priorytetowy 2. Gospodarka przestrzenna:

- Powierzchnia obszarów zrewitalizowanych i objętych ochroną prawną, w stosunku do powierzchni obszaru województwa,
- Nagrody za najlepiej zagospodarowaną przestrzeń publiczną,
- Ilość uchwalonych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego chroniących korytarze transportowe i infrastrukturalne przed zabudową.

Obszar Priorytetowy 3. Tożsamość regionalna:

- Nakłady na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego na jednego mieszkańca,
- Ilość zrewaloryzowanych obiektów zabytkowych i historycznych układów urbanistycznych,
- Ilość produktów regionalnych,
- Liczba imprez propagujących historyczne i kulturowe walory regionu,
- Liczba członków związków o charakterze regionalnym,
- Wydatki gospodarstw domowych na edukację i kulturę.

Obszar Priorytetowy 4. Ochrona środowiska:

- Poziom emisji pyłów i gazów,
- Moc wytwarzanej energii ze źródeł alternatywnych,
- Ilość unieszkodliwionych odpadów komunalnych i niebezpiecznych,
- Wskaźniki zanieczyszczenia powietrza,
- Poziom klasy czystości rzek,
- Powierzchnia terenów zrekultywowanych,
- Lesistość województwa,
- Objętość zbiorników retencyjnych,
- Liczba oczyszczalni ścieków w regionie.

Plan sieci szkół i placówek o znaczeniu regionalnym

1. Szkoła Podstawowa Specjalna dla Dzieci Przewlekle Chorych w Rafałowce
2. Szkoła Policealna nr 4 Samorządu Województwa Łódzkiego im. Tytusa Chałubińskiego w Łodzi
3. Szkoła Policealna Samorządu Województwa Łódzkiego im. Mikołaja Kopernika w Łowiczu
4. Szkoła Policealna nr 1 Samorządu Województwa Łódzkiego w Łodzi
5. Szkoła Policealna nr 2 Samorządu Województwa Łódzkiego im. Marii Curie – Skłodowskiej w Łodzi
6. Szkoła Policealna nr 3 Samorządu Województwa Łódzkiego im. Marii Stencel w Łodzi
7. Szkoła Policealna Samorządu Województwa Łódzkiego Im. Mikołaja Kopernika w Piotrkowie Trybunalskim
8. Szkoła Policealna Samorządu Województwa Łódzkiego w Tomaszowie Mazowieckim
9. Szkoła Policealna Samorządu Województwa Łódzkiego w Sieradzu
10. Szkoła Policealna Pracowników Służb Społecznych w Łodzi
11. Kolegium Pracowników Służb Społecznych w Łodzi
12. Kolegium Nauczycielskie w Łowiczu
13. Kolegium Nauczycielskie w Wieluniu
14. Kolegium Nauczycielskie w Zgierzu
15. Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych Łowiczu
16. Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych w Sieradzu
17. Biblioteka Pedagogiczna w Piotrkowie Trybunalskim
18. Biblioteka Pedagogiczna w Sieradzu
19. Biblioteka Pedagogiczna w Skierniewicach
20. Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Łodzi
21. Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Piotrkowie Trybunalskim
22. Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Sieradzu
23. Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Skierniewicach
24. Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Łodzi